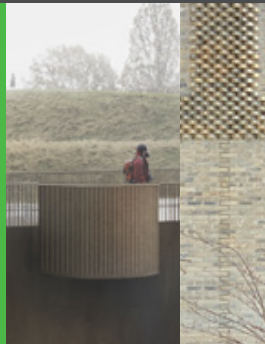
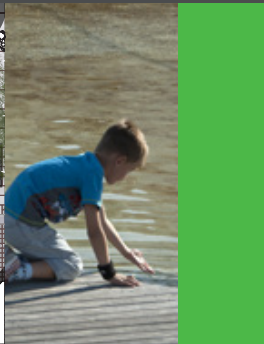

A

ARKITEKTUR POLITIK

I PRAKSIS

HVORDAN?

Arkitektforeningen

www.arkitekturpolitik.dk

Denne publikation understøttes af yderligere materiale på Arkitektforeningens hjemmeside, som løbende opdateres med erfaringer, eksempler og uddybende materiale.

Forsiden

Udsnit af arbejder udført af:

Lundgaard & Tranberg Arkitekter

Vandkunsten

Land+

Erik Brandt Dam Arkitekter

Praksis Arkitekter

Creo Arkitekter

Arkitekturpolitik i praksis Hvordan?

3	Forord
5	Læsevejledning
7	Aktiv arkitekturpolitik
11	Lokal forankring
13	Overordnede anbefalinger
15	Arkitekturpolitikens tilblivelse
23	Arkitekturpolitikens praktisering
31	Arkitekturpolitikens vedligeholdelse
37	Det arkitekturpolitiske dokument
40	Eksempler på arkitekturpolitisk praksis
64	Tak for bidrag

Redskaber til kommunal arkitekturpolitik

Lars Autrup
Direktør, Arkitektforeningen

LIVSKVALITETEN i vores samfund hænger tæt sammen med indretningen af vores fysiske miljø. Det handler om alt fra indeklimaet i vores skoler til, hvordan infrastrukturen i vores samfund er indrettet. Det er arkitekturen, der skaber helhederne og holder sammen på vores byggede miljø. En sammenhæng, som fremmer vores livskvalitet og øger værdierne i samfundet.

Arkitektur bliver ofte betragtet alene som et spørgsmål om æstetik. Det er det bestemt også. Men arkitektur handler først og fremmest om at svare helhedsorienteret på samfundets udfordringer på en måde, der skaber mest mulig værdi for borgerne, erhvervslivet og samfundet som helhed. Arkitekturen har betydning for, hvor vi vælger at bosætte os, vores velvære, og hvor vi føler os velkomne.

Arkitekturen skal bidrage til at skabe en bæredygtig udvikling ved at skabe løsninger, der kan svare på mange behov, men med et mindre ressourceforbrug. Æstetikken spiller en vigtig rolle, ikke som indpakning, men som måden at skabe den hverdagsglæde, identitet og stolthed, der får os til at passe på vores steder og hinanden.

Derfor har offentligheden en naturlig interesse i udformningen af vores byggede miljø, og derfor er det vigtigt, at de kommunale politikere forholder sig til arkitekturen. Og det er der heldigvis også flere og flere kommuner, der gør. Politikere og kommuner har, som offentlige og borgernære myndigheder, et særligt stort ansvar for den arkitektoniske kvalitet. Det er på kommunalt niveau, at størstedelen af beslutningerne om udformningen, og dermed kvaliteten af vores byggede miljø, træffes.

EN ARKITEKTURPOLITIK kan udstikke den politiske vision og ambition for kommunens fysiske udvikling. Samtidig giver en arkitekturpolitik anledning til at udpege lokale værdier og stedbundne potentialer samt til at angive, hvilke principper der ligger til grund for kommunens udvikling. Arkitekturpolitikken kan derudover ses som et effektivt redskab til at synliggøre visioner og principper over for de øvrige aktører, der bidrager til byens udvikling. Herigennem kan de få kendskab til den lokale praksis og kultur, så de vælger den rigtige vej ind i kommunen, når de skal i gang med et nyt projekt.

En arkitekturpolitik er også et godt redskab til at skabe sammenhæng mellem en lang række af kommunens opgaver, hvad enten det handler om at skabe kvalitet i byggeriet, om at indrette byrum, om klimatilpasning, kulturarvshensyn, design af veje eller om at skabe identitet og plads til fællesskab, for blot at nævne enkelte eksempler.

Vi ønsker med denne publikation at inspirere og understøtte kommunerne i arbejdet med arkitekturpolitik – med det mål at skabe øget kvalitet i de byggede miljøer.

Nina Kovsted Helk
Filantropidirektør,
Foreningen Realdania

Foto: Anders Sune Berg

Indpasning i historisk bymiljø

At sætte rammerne for ændringer og fornyelse af bymiljøet omkring de mest betydningsfulde institutioner og byrum er en særlig følsom problemstilling, fordi det berører byens selvforståelse og identitet. Lundgaard & Tranberg Arkitekter har i Ribe formået at bygge et nyt hus på domkirkepladsen, som i kraft af skala, form og materialer både er i afslappet og respektfuld dialog med omgivelserne og helt nutidigt i sit udtryk.

Læsevejledning

Denne publikation er målrettet alle kommuner, der ønsker at styrke kvaliteten af det fysiske miljø. Nogle af jer er allerede i gang med at praktisere jeres arkitekturpolitik eller arkitekturstrategi, men har brug for ny inspiration til at styrke jeres praksis eller at opdatere den eksisterende politik. Andre steder er processen omkring det arkitekturpolitiske arbejde måske kun lige begyndt. For at imødekomme de forskellige behov og problemstillinger, der opstår i udviklingen og det daglige arbejde med arkitekturpolitikken, har vi – ud over de indledende afsnit – valgt at dele publikationen op i fem afsnit, som kan læses i sammenhæng eller hver for sig.

Arkitekturpolitikens tre faser

I arbejdet med arkitekturpolitikken vil der optræde forskellige faser, hvor de generelle forudsætninger for at føre arkitekturpolitik optræder med forskellig vægt og i forskellige kombinationer. Der er derfor i rapporten skelnet mellem følgende tre faser: Tilblivelse, praktisering og vedligeholdelse, som betegnelsen for de typiske faser i det arkitekturpolitiske arbejde.

Hvert af de tre faseafsnit er organiseret i to dele: Først introduceres der til de forudsætninger og problemstillinger, som er aktuelle og dominerende i den pågældende fase. Derefter omsættes disse til en række mål for, hvad der skal opnås, samt uddybninger og diskussioner af, hvilke midler og metoder der kan tages i brug for at opnå målene.

Da det er mange af de samme problemstillinger og temaer, som indgår i alle tre faser – *Tilblivelse*, *Praktisering* og *Vedligeholdelse* – vil der være overlapninger og gentagelser på tværs af de tre faser. Denne disponering er valgt for at tydeliggøre, hvad de forskellige fasers fokus og vægtninger indebærer og dermed forhåbentlig gøre publikationen mere anvendelig som opslagsværk og huskeliste i de enkelte faser.

Det arkitekturpolitiske dokument

Det fjerde afsnit, *Det arkitekturpolitiske dokument*, redegør for arkitekturpolitikens funktion, indhold og karakter og forskellige modeller for opbygningen af dokumentet.

Eksempler på arkitekturpolitik i praksis

Afslutningsvis præsenteres eksempler på forskellige tilgange til udformning af det arkitekturpolitiske dokument og den arkitekturpolitiske praksis i 12 udvalgte kommuner. Materialet suppleres på Arkitektforeningens hjemmeside løbende med flere eksempler og andet materiale, der kan bruges som inspiration i arbejdet med at styrke den arkitektoniske kvalitet i byudviklingen.

Samtlige beskrivelser og anbefalinger er formuleret af Arkitektforeningen på baggrund af vores tolkning af det materiale, hele projektet hviler på.

Publikationen er illustreret med en række helsidesfotos af projekter, der på forskellig vis demonstrerer kvalitet i løsningen af centrale arkitekturpolitiske temaer.

Foto: Rasmus Hjortshøj / COAST

Den nye bypark

De store montageplaner har størrelse som en mindre provinsby, men de har sjældent noget klart midtpunkt. SLA har i forbindelse med helhedsplanen for Gellerup-planen i Aarhus indrettet en ny bypark, som er et markant bud på et centrum, der giver plads til rekreative udfoldelser, stille møder og mangfoldige naturoplevelser – og samtidig løser vandafledningsproblemerne. Dermed samles og eksponeres bydelens liv på nye måder, og der opstår et nyt centrum.

Aktiv arkitekturpolitik

” Arkitekturen påvirker os – vi ser den, vi mærker den, vi bruger den. Vi forholder os til den bevidst eller ubevidst. Den gode arkitektur bidrager til vores livskvalitet.

GENTOFTE KOMMUNE

38 af landets 98 kommuner har en nedfældet arkitekturpolitik, og flere er på vej. Den fornyede interesse for kommunal arkitekturpolitik er motiveret af den udvikling, mange danske byer står over for i disse år. Udviklingen i det byggede miljø er præget af en vis ensartethed på tværs af landet, og det fremgår ikke altid tydeligt, at der har været stillet arkitektoniske krav, selvom der mange steder har været en ambition herom. Med en aktiv arkitekturpolitik er der mulighed for at tage styring over udviklingen, men det sker ikke med et trylleslag. Det er et langt og sejt træk. I de kommuner, hvor det lykkes, er de imidlertid ikke i tvivl om værdien.

Hvorfor denne publikation?

Denne publikation er resultatet af et projekt, som har til formål at bidrage til at styrke og udvikle de kommunale arkitekturpolitikker. Udgangspunktet for at igangsætte projektet har været en erkendelse af, at arkitekturpolitikken i nogle kommuner er blevet ved de gode intentioner og hensigtserklæringer og ikke realiseret og integreret i den samlede politisk-administrative praksis, hvorfor den har haft begrænset effekt.

En aktiv arkitekturpolitik handler om samarbejde og forståelse for arkitekturens betydning blandt alle de aktører, som medvirker til at skabe og forandre det byggede miljø – det, der kan kaldes arkitekturens produktionskæde. Vi har derfor opsøgt og interviewet politikere, embedsmænd, bygherrer, investorer, arkitekter, planlæggere og borgere i en række forskellige kommuner, som har en formuleret arkitekturpolitik.

Disse interviews er suppleret med viden, synspunkter og kommentarer fra den følgegruppe, som har været tilknyttet projektet, og fra Arkitektforeningens arkitekturpolitiske netværk samt andre fagpersoner, der har beskæftiget sig med emnet.

Det indsamlede materiale har både blotlagt succesfulde modeller og metoder samt vanskeligheder og udfordringer. Det er den viden, som søges viderebragt med denne publikation.

Arkitekturpolitik – hvorfor?

Vi registrerer alle umiddelbart, når vi kommer til en ny by, om den virker imødekomende og venlig, om den er omhyggeligt vedligeholdt og dermed signalerer, at det er et sted, som beboerne er glade for at bo, og hvor der er et velfungerende fællesskab, som tager vare på byens rum og dens helhed. Vi registrerer tilsvarende, når en by virker forsømt og rodet, hvilket vi ser som et udtryk for, at der ikke er den samme glæde ved stedet og heller ikke et fællesskab, som formår at sikre byens helhed.

” Arkitekturpolitik handler ikke om god eller dårlig smag, men om at sætte fokus på bymæssige og landskabelige sammenhænge.

ESBJERG KOMMUNE

Hvad enten vi kommer som turister, er på udkig efter en ny bolig eller kommer som investorer, så reagerer vi på kvaliteten af de fysiske miljøer – og det gør dem, der bor i byen også. Undersøgelser og udsagn fra investorer viser, at kvaliteten af det byggede miljø har stor betydning for prisdannelse og tilskyndelse til at investere i en given kommune.

Derfor er arkitekturpolitikken en vigtig del af det samlede kommunale politikfelt med både økonomiske, sociale, kulturelle og æstetiske effekter og implikationer.

Hvilken slags politik?

Hvor skolepolitik, sundhedspolitik, ældrepolitik osv. fokuserer på og søger at forvalte og fremme bestemte dele af det samlede kommunale politikfelt, så fokuserer arkitekturpolitikken på de fysiske omgivelser, og hvordan de kan bidrage til et mere velfungerende og oplevelsesrigt dagligliv. Arkitekturpolitikken arbejder på tværs af de traditionelle sektorer og tjener til at styrke dem. Den adskiller sig med denne tværgående og helhedsorienterede rolle fra sektorpolitikkerne. Og den adskiller sig desuden ved ikke at referere til én specifik lovgivning. Men da arkitekturpolitikken konkretiseres i det fysiske miljø, forvaltes den typisk af planafdelingen.

Fordi arkitekturpolitikken har denne særlige tværgående rolle, men ikke er lovgivningsmæssigt defineret, så er det vigtigt, at der ofres stor opmærksomhed på, hvordan den prioriteres og integreres i det samlede politikfelt og den administrative praksis.

Politik har altid to dimensioner: politik som intentioner og programmer og politik som den praktiserede og faktisk udførte politik. I arkitekturpolitik rummer det arkitekturpolitiske dokument intentionerne, mens det er den administrative praksis, der er afgørende for at gennemføre arkitekturpolitikken. Vores analyse har vist, at det ofte er svagheder i den politisk-administrative praksis, som medfører, at arkitekturpolitikken bliver mindre virksom, end den kunne have været, og dermed gradvist svækkes.

Arkitekturpolitikens indhold

Arkitekturpolitik handler om kvaliteten af de miljøer, der danner ramme om dagliglivet. Arkitekturpolitik handler om helheder. Det handler ikke kun om, hvorvidt enkeltbygninger er smukke eller grimme isoleret set, men om hvorvidt nybygninger eller ændringer styrker eller svækker byens atmosfære – dvs. den umiddelbare og samlede oplevelse af byens rum og de åbne landskaber.

Den anerkendte amerikanske byteoretiker Kevin Lynch skriver i en af sine bøger, at det sjældent er muligt at opnå enighed om, hvorvidt en enkelt bygning er smuk eller grim, fordi vores kulturelle præferencer er alt for forskellige. Men vi kan næsten altid opnå enighed om skønheden i et historisk bycenter, et ældre villakvarter eller et smukt landskab. Og han argumenterer videre, at hvis vi blev bedre til at analysere og tale om, hvad denne enighed baserer sig på, så ville vi også blive bedre til at skabe smukke, nye miljøer.

Hvis vi støtter os til Kevin Lynch, så drejer det sig om i lokalsamfundet at opnå en fælles forståelse for de miljøkvaliteter, der findes og værdsættes, og anvende denne forståelse til at blive enige om, hvilke typer af nye miljøer der ønskes opbygget. Her er det vigtigt at huske på, at det umiddelbare totalindtryk, vi får, når vi kommer til en ny by – atmosfæren – både har at gøre med det fysiske og æstetiske, men også har at gøre med det sociale og funktionelle. Hvordan aktiviteter og bebyggelsesarter er blandet, og

” Den gode business case kan sagtens hænge sammen med det gode byliv. Hvis jeg investerer 10 mio. kr. i byliv, får jeg måske 20 mio. igen, når jeg sælger mine lejligheder.

RUNE KILDEN, KILDEN & HINDBY

” Arkitektur danner i bogstavelig forstand ramme om vores hverdag og hele liv. Det er i det arkitektoniske rum, vi mødes, og det er her kulturen, livet, kan finde sted. Jo bedre arkitektoniske rammer vi skaber, jo bedre rammer skaber vi for det gode liv.

HILLERØD KOMMUNE

hvilke former for byliv og dagliglivsrytmer det skaber, danner sammen med det æstetiske indtryk vores opfattelse af atmosfæren i byen. Arkitekturpolitikken virker altså sammen med og gennem byplanpolitikken.

I det arkitekturpolitiske dokument beskrives den fælles forståelse af atmosfære og miljøkvaliteter i den respektive kommune gennem referencer og beskrivelser af principper, kriterier, værdier mv. Dokumentet udbygges og vedligeholdes løbende, men arkitekturpolitikken får kun reel betydning, hvis den praktiseres som en vægtig og integreret del af de politiske og forvaltningsmæssige beslutninger, der træffes inden for alle politikfelter og på tværs af sektorer.

Der er store forskelle på formen og karakteren af det byggede miljø og de åbne landskaber i de danske kommuner. Selvom der kan opstilles en liste over temaer og problemstillinger, som en arkitekturpolitik altid bør tage stilling til, så er det vigtigt, at disse temaer tilpasses den lokale kontekst. Derfor vil der være forskel på de arkitekturpolitiske dokumenter og i en vis udstrækning også på praksisformerne. Der er ikke en standardmodel, som kan bruges overalt.

Praktiseringen

Det helt afgørende første skridt er at opnå lokal enighed om, at man vil føre en arkitekturpolitik, og om hvilke kvaliteter den skal styrke og fremme. Det kan f.eks. være bevaring og udvikling af lokale kulturmiljøer, overgangen mellem by og land, klimatilpasning, tilgængelighed eller lignende. Men det er fuldt ud lige så vigtigt, at der etableres en administration og skabes en kultur, som sikrer, at intentionerne kan realiseres – og bliver realiseret – i et velfungerende samarbejde mellem alle de involverede aktører.

Formuleringen af den første arkitekturpolitik er en læreproces, hvor politikere, administration og lokalbefolkning begynder at opbygge en fælles forståelse for arkitektur og arkitekturpolitik, men det er i endnu højere grad en læreproces at praktisere arkitekturpolitikken.

Det er gennem den løbende praksis og stillingtagen til diverse nye projekter og eksisterende kvaliteter, at arkitekturpolitikens formuleringer og mål bliver konkretiseret. Og det er denne kontinuerlige proces, der styrker opbygningen af et fælles sprog – eller afslører uenigheder, som bør føre til afklaringer og revisioner. Tilsvarende er det gennem praktiseringen af de administrative rutiner og dialogformer, at en arkitekturpolitik viser sin relevans eller svagheder. Og det er gennem disse processer, at forvaltningen og politikerne lærer at kommunikere indbyrdes og med de aktører, som opererer i den pågældende kommune.

” Arkitekturpolitikken er et fælles sprog om, hvordan vi – kommune, borgere og virksomheder – skal arbejde med det byggede miljø og landskabet omkring os, så vi sammen og fortsat kan leve det gode liv.

FAABORG-MIDTFYN KOMMUNE

Foto: Jens Markus Lindhe

Transformation af industribygning i den historiske by

Den tidlige industrialisme har i mange byer skabt markante bygninger med stor betydning for byens identitet og historie. At transformere og integrere disse bygninger i det nutidige byliv er en central opgave. Praxis Arkitekter har ved restaurering og tilbygning givet den gamle maltfabrik i Ebeltoft en ny, vigtig rolle som bibliotek og kulturhus og samtidig skabt en serie byrum og nye forbindelser, som gør byens centrum mere oplevelsesrigt og differentieret.

Lokal forankring

”

Forudsætningen for at fastholde og udvikle et samfunds arkitektoniske værdier over tid er, at både beslutningstagere, udførende og brugere har fokus på deres respektive ansvar for at sikre arkitektonisk kvalitet.

BORNHOLMS REGIONSKOMMUNE

Betingelsen for at føre arkitekturpolitik varierer mellem kommunerne, og der er forskel på de situationer og processer, der optræder ved tilblivelsen af den første arkitekturpolitik og senere i den løbende praksis. Men der er alligevel en række temaer og problemstillinger, som altid er til stede og derfor definerer de generelle forudsætninger for, at der kan føres en vellykket arkitekturpolitik.

Bred lokal forståelse for arkitekturpolitikken

Det gælder for al politik, at det i længden kun er muligt at gennemføre politikker, som befolkningen opfatter som bidrag til et bedre dagligliv eller til at løse alment anerkendte udfordringer. Derfor er det også vigtigt, at der hele tiden gøres en indsats for at diskutere, forklare og eksemplificere, hvordan arkitekturpolitikken kan forbedre livskvaliteten gennem de fysiske rammer. Men også hvordan den forholder sig til lokalpolitiske dagsordner som f.eks. øget sundhed, levende bymidter og attraktive boligområder, eller globale udfordringer som f.eks. klimaforandringer og bæredygtighed, samt i hvilken udstrækning det faktisk er sket.

Denne opgave skifter karakter fra den indledende situation, hvor der skal argumenteres for overhovedet at formulere og igangsætte en arkitekturpolitik, til den senere situation, hvor det drejer sig om at synliggøre de konkrete resultater af den førte arkitekturpolitik.

Politisk forståelse og opbakning om arkitekturpolitikken

En konsistent og stabil politik kræver både, at der er resonans og opbakning i lokalbefolkningen, og at der internt i kommunalbestyrelsen er konsensus – eller et solidt flertal – som ser arkitekturpolitikken som en vigtig dimension i den samlede politiske praksis. Arkitekturpolitiske programmerklæringer er sjældent centrale temaer i en kommunal valgkamp, men byernes attraktivitet som bosætnings- og besøgsbyer er ofte vigtige temaer.

Derfor er det vigtigt, at arkitekturpolitikken hviler på et bredt arkitekturbegreb, som interesserer sig for helheder og atmosfære. Og det er essentielt at få etableret og hele tiden udvikle en forståelig og vedkommende måde at snakke om disse kvaliteter på, så det bliver nærværende og relevant for borgerne og rækker på tværs af forskellige politiske grupperinger. Derved opbygges et fælles sprog omkring arkitektur og arkitekturpolitik mellem politikerne indbyrdes – og mellem politikerne og de involverede forvaltninger. I takt med at det lykkes, bliver det også nemmere for politikeren at argumentere for arkitekturpolitikken over for borgere og bygherrer.

BYVANDRING

er en effektiv måde at opbygge en fælles forståelse og et fælles sprog om arkitektur.

Frugtbare relationer til bygherrer, udviklere og investorer

Det er afgørende, at dem, der bygger i kommunen – hvad enten det er nybyggeri eller forandringer – forstår og accepterer den pågældende kommunes arkitekturpolitik. En stringent arkitekturpolitisk praksis er en afgørende forudsætning for, at det kan lykkes at opbygge en sådan accept. Hvis arkitekturpolitikken af de byggende opfattes som usikker og tilfældig, så vil tilskyndelsen til at omgå de arkitekturpolitiske mål øges. Omvendt, hvis det gennem en stringent praksis er klart, hvad der kræves i den pågældende kommune, så vil der opstå en tendens til, at kun de bygherrer og investorer, som forstår og tilslutter sig disse krav, kommer til kommunen, og arkitekturpolitikken vil dermed løbende blive styrket og have stigende effekt.

Velfungerende administrativ praksis

Det er forvaltningerne, der skal sikre, at de bestemmelser og beslutninger, arkitekturpolitikken hviler på, bliver fastholdt, fortolket og gennemført på en stringent måde i både private og kommunale projekter. Selvom arkitekturpolitikken som regel er forankret i og ledes fra planafdelingen, skal den leve og praktiseres i samarbejde med alle de forvaltninger, der er involveret i plan- og byggeprocesser. Derfor er det afgørende, at alle parter kender til arkitekturpolitikkens indhold og løbende er med til at diskutere og udfylde rammerne. Desuden er det vigtigt, at den afdeling, der har det ledelsesmæssige ansvar for arkitekturpolitikken, har de rette arkitektfaglige og formidlingsmæssige kompetencer samt mandat til at sikre, at de arkitektoniske spørgsmål får den rette opmærksomhed og vægt i de administrative processer og politiske beslutninger.

” Det er meget vigtigt, at der er forventningsafstemning up front – hvad er det der forventes af parterne? Kommuneplanen suppleret med en arkitekturpolitik er for mig at se et væsentligt værktøj.

HANS-BO HYLDIG, FB-GRUPPEN

” God arkitektur kræver gode rammer i tilblivelsesprocessen – det kræver tid og vilje til en dialogbaseret projektudvikling og sagsbehandling, og ikke mindst til inddragelse af borgere og fremtidige brugere.

AALBORG KOMMUNE

Overordnede anbefalinger

Arkitektforeningen har formuleret fem overordnede anbefalinger til, hvordan I sikrer en aktiv arkitekturpolitik.

Anbefalingerne underbygges og udfoldes på de følgende sider.

- 1 **Styrk den løbende dialog** mellem politikere, borgere og forvaltning, og skab en fælles forståelse for kvaliteterne i jeres byer og landskaber.
- 2 **Brug arkitekturpolitikken som rammesætning** for kommuneplanen og lokalplanlægningen, og gør den til et aktivt redskab i dialogen med udviklere, bygherrer og deres rådgivere.
- 3 **Skab rum for tidlig forventningsafstemning** med interne og eksterne aktører og interessenter, der er involveret i udviklingen af planer og byggeprojekter.
- 4 **Styrk de arkitektfaglige vurderinger** af plan- og byggesager. Ansæt arkitektfaglige kompetencer på flere niveauer i forvaltningen, og tilknyt eventuelt et eksternt arkitekturråd.
- 5 **Priorité arkitekturen ved udbud** af bebyggelsesplaner og byggeprojekter samt anlægsprojekter af væsentlig betydning for kommunen – for eksempel i form af arkitektkonkurrencer.

Foto: Carsten Ingemann

Klimatilpasning i byens rum

Direkte konsekvenser af klimaforandringerne i form af oversvømmede kældre, gader og veje er en udfordring, mange kommuner står over for at skulle løse. GHB Landskabsarkitekter og ADEPT har i Middelfart skabt en løsning, der bygger på princippet om at håndtere regnvand på overfladen. Med tre vandveje og en aktivitetsskov introduceres et varieret og lokalt tilpasset forløb af nye rekreative byrum, hvor vandet skaber frodighed og viser vejen til en grønner og mere oplevelsesrig by.

Tilblivelse

TILBLIVELSE dækker de problemstillinger og processer, som typisk vil være i fokus i forbindelse med den første formulering af en arkitekturpolitik. De samme processer og problemstillinger vil, med lidt andre vægtninger, ofte optræde i forbindelse med en grundlæggende revision af en eksisterende arkitekturpolitik.

De enkelte kommuner vil have meget forskellige udgangspunkter for at formulere og drive arkitekturpolitik; derfor må udviklingsprocessen tilpasses de lokale vilkår og muligheder. Grundlæggende handler det om at opbygge bred lokal forståelse og politisk konsensus omkring arkitekturpolitikens potentialer og om perspektiverne ved at føre arkitekturpolitik i den konkrete kommune. Derfor drejer det sig om at skabe forståelse og entusiasme om lokale kvaliteter og værdifulde miljøer, og om at konkretisere disse temaer som mål for arkitekturpolitikken. Endelig drejer det sig om at sikre organisatoriske rammer, som har kapacitet og mandat til at gennemføre denne politik set i forhold til ressourcer og aktører. Det første er forbundet med formuleringen af det arkitekturpolitiske dokument – det sidste med den administrative struktur og den løbende administrative praksis.

Arkitekturpolitikens potentialer

Arkitekturpolitikken formulerer principper og sætter de overordnede rammer for udviklingen og omdannelsen af byerne og de åbne landskaber i kommunen, og derved regulerer den, sammen med byplanpolitikken, kvaliteten af de miljøer, som danner rammer om dagliglivet. Der må skabes forståelse for dette potentiale, og hvad det betyder – både for dem, der bor i kommunen, dem, der kommer som gæster, og dem, der kommer for at investere i nye bygninger eller nye virksomheder.

Det er afgørende for en succesfuld arkitekturpolitik, at den ikke kun fremhæver og bygger på arkitekturens generelle potentialer, men at den tilpasser sig, fremhæver og tager afsæt i de lokale miljøer og kvaliteter, og dermed bliver relevant og forståelig for kommunens borgere og politikere. Der er nødvendigvis forskel på en arkitekturpolitik, som skal styrke og udvikle en middelalderbykerne med mange bevaringsværdige huse, og en arkitekturpolitik, som skal bevare og udbygge kvaliteterne i en stationsby eller i et villakvarter fra 1920'erne eller 1980'erne. Der er kvaliteter i alle områdetyper, men de er forskellige og kalder på forskellige bestemmelser og politikker. Den grundige kortlægning, kommunikation og diskussion af lokale og områdespecifikke kvaliteter er en vigtig del af tilblivelsesprocessen for en vellykket arkitekturpolitik.

Opbakning og konsensus

De indledende diskussioner om arkitekturpolitikken – Hvad er det, arkitekturpolitikken kan? Hvilke lokale miljøer og kvaliteter sætter vi alle sammen pris på? Hvad vil vi konkret bruge arkitekturpolitikken til i vores kommune? – er det, der forankrer politikken i den lokale politiske og fysiske virkelighed. Det er denne proces, som kan skabe entusiasme og bred forankring af arkitekturpolitikken i civilsamfundet: Den grundige beskrivelse og diskussion om, hvilke lokale kvaliteter man vil beskytte og styrke med arkitektur-

FURESØ KOMMUNE

modtog fra Lokalsamfundenes Samvirke en omfattende beskrivelse af kommunens lokalsamfund udarbejdet af borgerne, hvor de har beskrevet det særlige, som de værdsætter ved stedet og gerne vil værne om i den videre udvikling.

politikken, er afgørende for indholdet og anvendeligheden af arkitekturpolitikken i form af det arkitekturpolitiske dokument. Men denne proces rummer også meget store potentialer for en bred offentlig debat og medvirken, og dermed for at skabe det fundament af lokal opbakning og entusiasme, som er afgørende for, om politikerne har klangbund for og tilskyndelse til at gøre arkitekturpolitikken til en vigtig dimension i den kommunalpolitiske praksis med dens mange felter.

Processen

Initiativet til at opstille og formulere en arkitekturpolitik kan komme både fra enkeltpersoner og grupper i kommunalbestyrelsen, fra forvaltningen eller fra lokale borgere eller organisationer. Afhængig af hvem der igangsætter og driver processen, vil der i udgangspunktet enten være tale om top-down eller bottom-up-processer. Hvor initiativet end kommer fra, er det vigtigt at forsøge at få begge slags processer til at finde sted samtidigt. Det er vigtigt, at forståelsen for arkitekturpolitikens potentialer diskuteres og tydeliggøres for kommunalbestyrelsen, som er de ansvarlige for at vedtage og drive arkitekturpolitikken. Og det er lige så vigtigt, at der gennem denne indledende proces opbygges en bred opmærksomhed, forståelse og engagement i lokalsamfundet for arkitekturpolitikens potentialer og for de kvaliteter, der søges fastholdt og udviklet i de lokale miljøer. Det er denne forståelse, der skal skabe klangbund og opbakning for arkitekturpolitikken og gøre det klart for bygherrer og investorer, at her bliver der lagt vægt på arkitektonisk kvalitet. Tilrettelæggelsen af tilblivelsesprocessen omtales i de følgende afsnit om mål, midler og metoder.

Organisatoriske rammer

Erfaringerne viser, at de kommuner, der lykkes bedst med at omsætte en arkitekturpolitik til praksis, er dem, der har et organ med mandat og kompetencer til at udfylde forhandlingsrummet i dialogen med bygherre og rådgivere. Det er således væsentligt, at forvaltningen har mandat fra politikerne til at håndhæve arkitekturpolitikken – både over for eksterne bygherrer og over for kommunens andre forvaltninger, når det gælder kommunens egne byggerier og anlægsprojekter.

Det kræver videre, at der i forvaltningen er de nødvendige faglige kompetencer til at fortolke og forhandle arkitekturpolitikken, og til at kommunikere den over for både bygherrer og en bred offentlighed. Og det kræver, at den ledelsesmæssige og forvaltningsmæssige opkobling er velovervejet i forhold til at sikre kommunikation til udvalg og kommunalbestyrelse, og i forhold til samarbejde og kommunikation med andre forvaltninger med bygge- og planlægningsopgaver.

Revision af eksisterende arkitekturpolitik

En revisionsproces vil rumme de fleste af de forudsætninger og problemstillinger, som er nævnt ovenfor i forbindelse med den første formulering af en arkitekturpolitik, men der vil også optræde særlige forhold, som relaterer sig til og udspringer af den hidtidige praksis. Der er forskel på, om afsættet for en opdatering er en bred erkendelse af, at den hidtidige politik ikke har fungeret, eller det er et ønske om at styrke, udbygge eller vitalisere en i øvrigt velfungerende politik. Revisionsprocessen må basere sig på en præcis analyse af den hidtidige politik – både den administrative praksis, den faglige linje, svagheder, styrker og de typiske konfliktpunkter.

BORNHOLMS REGIONSKOMMUNE har udleveret éngangskameraer til den arkitekturpolitiske følgegruppe, så de kunne tage fotos af, hvad der for dem er god arkitektur på Bornholm. Alle fotos blev udstillet på hovedbiblioteket i Rønne, hvor de blev kommenteret og diskuteret.

FAABORG-MIDTFYN KOMMUNE har som led i arkitekturpolitikens tilblivelse afholdt fire offentlige byvandring, hvor deltagerne har været ude for at se på 'hverdags-arkitektur' med nye øjne.

MÅL for arkitekturpolitikens tilblivelse

- A Forståelse i lokalbefolkningen for arkitekturens værdi og betydning i det lokale samfund
- B Opbakning blandt kommunalpolitikere til arkitekturpolitikens potentialer og karakter
- C Et lokalt forankret arkitekturpolitisk dokument
- D En relevant og effektiv administration af arkitekturpolitikken
- E En intern kultur og et fælles sprog blandt forvaltninger og politikere

MIDLER og METODER

A Forståelse i lokalbefolkningen for arkitekturens værdi og betydning i det lokale samfund

Erfaringerne viser, at grundlaget for at kunne føre en aktiv arkitekturpolitik er en bred og lokalt forankret opbakning og fælles forståelse for arkitekturens værdi og betydning som ramme om det gode dagligliv og attraktive bysamfund og landskaber.

Mange kommuner har god erfaring med at benytte møder med borgerne, for eksempel i form af byvandring, der giver mulighed for at samtale om, hvad der er særligt værdifulde områder og miljøer i kommunen, og hvad de har af kvaliteter set fra borgerne såvel som et arkitektfagligt synspunkt. Dette kombineret med dialogmøder, udstillinger og debatter med borgerne, hver gang der opstår en oplagt anledning til det, f.eks. i forbindelse med arkitektkonkurrencer, nye lokalplaner, områdefornyelser osv., skaber en fælles forståelse for arkitektonisk kvalitet og værdien heraf. Arrangementerne kan med fordel afholdes sammen med lokale museer, by- eller bevaringsforeninger og lignende, der typisk også spiller en central rolle i forhold til at registrere, dokumentere og sikre den lokale kulturarv og -miljøer. Borgerne kan med fordel drages ind i arbejdet med at beskrive kvaliteterne i deres lokale miljøer, da det bidrager til at skærpe deres bevidsthed om og forståelse for, hvad arkitektur betyder i deres nære omgivelser.

Undersøgelser kan også være med til at aflive fordomme. Arkitektur kan blive forbundet med noget 'fint' og 'fordyrende', som vil skræmme udviklere og investorer bort fra kommunen. De senere år har undersøgelser af arkitekturens værdiskabelse, værdien af byliv og værdien af bygnings- og kulturarv dog understreget arkitekturens betydning for det gode dagligliv – og den lokale økonomi. Altså det, som skaber den velfungerende, oplevelsesrige og sikre by, der er attraktiv at bo, arbejde og investere i. Samtidig fremhæver flere og flere udviklere, at de ser en stringent by- og arkitekturpolitik som en fordel, da det medvirker til at sikre deres investeringer. Det er denne forståelse, som er forudsætningen – og klangbunden – for, at der kan føres arkitekturpolitik. Det er

FAABORG-MIDTFYN KOMMUNE har som en integreret del af udviklingen af deres arkitekturpolitik haft et længere læringsforløb med Arkitektskolen i Aarhus for udvalgte medarbejdere og afdelingsledere, for at klæde dem på til det arkitekturpolitiske arbejde.

afgørende at sikre, at arkitekturpolitikens resultater og den værdi, den skaber, løbende bliver kommunikeret ud både internt i kommunen og til lokalsamfundet, og derigennem opbygge og udvikle bred forståelse, entusiasme og medvirken. Hvis kompetencerne ikke findes hos de personer, der arbejder med udviklingen af arkitekturpolitikken, kan det være en fordel at tilknytte enten interne eller eksterne kommunikationskompetencer til projektet, der kan lave en langsigtet kommunikationsplan, der kan sikre fortsat opbakning og forankring.

Dette projekts interviewmateriale rummer eksempler på, at en svag indsats på dette område kan have langvarige negative effekter. Derfor er det vigtigt, at der fra start i tilblivelsesprocessen sættes tilstrækkelige ressourcer af til formidling.

B Opbakning blandt kommunalpolitikere til arkitekturpolitikens potentialer og karakter

Den afgørende forudsætning for, at der kan føres en virkningsfuld arkitekturpolitik, er, at der kan skabes konsensus blandt kommunens politikere på tværs af politiske grupperinger. Og at denne konsensus er baseret på en fælles forståelse for arkitekturpolitik som et middel til at skabe de bedste rammer om dagliglivet og øge byens attraktivitet både som bosætnings-, besøgs- og investeringssted.

En virkningsfuld og stringent arkitekturpolitik beror også på en afklaret og realistisk fornemmelse af, hvad det i praksis indebærer at føre arkitekturpolitik: at kommunen med sine egne byggerier og anlæg og med sin vedligeholdelsespolitik må gå foran og producere gode eksempler, som sætter en standard, der kan refereres til. At kommunalbestyrelsen må stå fast over for bygherrer, som måtte forsøge at undsige sig arkitekturpolitikken. At der skal være konsistens og en klar linje i arkitekturpolitikken, for at den bliver accepteret som et vilkår af bygherrer og investorer.

Denne politiske indsigt i, hvad arkitekturpolitik er, hvad den kræver, og hvordan den optræder i det løbende politiske arbejde, opnås ofte bedst gennem møder med udvalg eller nøglepersoner fra kommuner, som har en veletableret erfaring med denne politikform.

Selvom der er opnået politisk enighed om at udarbejde og gennemføre en arkitekturpolitik, og der er skabt viden og forståelse for, hvad arkitekturpolitik er, og hvad den kræver, så er der ikke nødvendigvis i denne proces skabt et fælles sprog, eller på anden måde en fælles tilgang, til at diskutere arkitektur. Derfor er en vigtig del af tilblivelsesprocessen at skabe rammer og begivenheder, som fortsat giver mulighed for, at der kan opbygges et sådant fælles sprog.

Dokumentation og opbygning af en fælles forståelse af, hvilke bevaringsværdige miljøer og særlige kvaliteter der findes i kommunen, er en nødvendig del af den brede arkitekturpolitiske indsats, men også en proces, der bør tilrettelægges således, at den retter sig mod det politiske niveau. Det drejer sig om at involvere politikere i processen på en sådan måde, at det bidrager til at opbygge et fælles sprog med fælles vurderingskriterier og referencer blandt politikere. Det kan være forbundet med workshops, med præsentation og diskussion af byatlas og andre typer af registranter af eksisterende miljøkvaliteter. Byvandring i udvalgte områder eller dokumentation og diskussion af steds-kvaliteter i alle kommunens bysamfund er andre velafprøvede metoder til at skabe fælles referencer. Studieturen til en anden by – dansk eller udenlandsk – er

AALBORG REGIONSKOMMUNE
har i forbindelse med lanceringen af den nye arkitekturpolitik afviklet en række byvandring med stadsarkitekten og rådmanden i spidsen samt dialogmøder med forskellige interessenter.

HORSENS KOMMUNE
har i forbindelse med udviklingen af en ny arkitekturpolitik arrangeret en studietur til Aalborg for politikere og centrale embedsmænd med henblik på at høste erfaringer fra deres nylige proces og arkitekturpolitiske praksis.

også en kendt og veldokumenteret metode til at påbegynde opbygning af det nødvendige fælles sprog og af fælles referencer. Det kræver, at besøgsålet er relevant, og at der deltager personer, som kan lede analysen og diskussionen af de områder, der besøges.

C Et lokalt forankret arkitekturpolitisk dokument

Det arkitekturpolitiske dokument er det første formelle skridt i tilvejebringelsen af den kommunale arkitekturpolitik. Det kan have mange udformninger. Det kan primært være et politisk aftalepapir, det kan beskrive de generelle arkitektoniske kvaliteter og forhold, som kommunen ønsker at regulere, eller det kan være mere specifikt med hensyn til arkitektoniske temaer, til områdetyper eller til kvarterer og delområder i kommunen. Der kan være lokale argumenter for de fleste af disse modeller, men det er afgørende for arkitekturpolitikens forankring og potentielle styrke, at den valgte model og præsentationsform opleves som relevant og forståelig af kommunens borgere og politikere. Under alle omstændigheder er det vigtigt, at både udarbejdelsen og det færdige dokument er præget af dialog og bliver kommunikeret på en effektiv og engagerende måde, der både skaber viden og stolthed om lokale kvaliteter og opbakning til at sikre og udvikle disse kvaliteter.

Der vil normalt være mange aktører involveret i udarbejdelsen af det arkitekturpolitiske dokument – det kan være lokale ildsjæle, personer fra kommunale forvaltninger, politikere, ad hoc-udvalg, lokale institutioner, organisationer og erhvervsliv eller eksterne konsulenter. Netop med mange involverede er det vigtigt, at den administrative og politiske forankring er klar, og at der afsættes tilstrækkelige ressourcer både til udarbejdelsen og til en relevant og effektiv administration.

GLADSAXE KOMMUNE

har som optakt til en kommende revision af arkitekturpolitikken og et politisk ønske om at formulere en fælles holdning til kommunens udvikling inddraget borgere og virksomheder i processen. Blandt andet gennem en række byvandring med byrådet og embedsmænd, hvor parterne diskuterer mulighederne og bekymringer for udviklingen af et byområde.

D En relevant og effektiv administration af arkitekturpolitikken

Det arkitekturpolitiske dokument er en vigtig politisk aftale, men det kan kun omsættes til en aktiv arkitekturpolitik, hvis der opbygges et velfungerende administrativt apparat. Her er det afgørende, at der er et klart mandat og tilstrækkelig kapacitet til at effektuere arkitekturpolitikken – og til at kommunikere arkitekturpolitikken både til lokalbefolkningen og til bygherrer og investorer. Det kræver, at ressourcer, kompetencer, interne sagsgange og forvaltnings- og ledelsesmæssige relationer bliver gennemtænkt og kommer på plads. Mandatet handler om, at politikerne bakker op om arkitekturpolitikken, og at den, der har det ledelsesmæssige eller faglige ansvar for arkitekturpolitikken, har kompetencer til at håndtere eventuelle uenigheder mellem forvaltning og politikere – og mellem politikere internt – så de løses på en konstruktiv måde. Det er forudsætningen for, at der kan føres en stringent arkitekturpolitik, uden store forskelle og udsving i fortolkningen af de formulerede krav. Og det er i næste led forudsætningen for, at arkitekturpolitikken bliver virksom og respekteret.

Tilstrækkelig kapacitet handler både om 'manpower' og om kompetencer, og påvirkes af organisationsmodel og procedurer. Det er vigtigt, at den organisatoriske model korresponderer med den model, der er valgt for arkitekturpolitikken. Den grad af fortolkning og forhandling i forhold til konkrete projekter, som arkitekturpolitikken medfører, kan variere noget efter den valgte model, og det stiller forskellige krav til forvaltningens

kompetencer, men også til fortolkningsfrihed. Der kan, afhængig af den valgte model, optræde et sammenfald mellem traditionelle planlægningsopgaver og arkitekturpolitikens praktisering, mens andre modeller forudsætter en selvstændig enhed til praktisering af arkitekturpolitikken. Det har en vis indflydelse på, hvilke kompetencer og årsværk, der skal være knyttet til den eller de forvaltninger, som skal effektuere arkitekturpolitikken.

Hvis der findes en stadsarkitekt eller en lignende position, så er det klart, at ansvaret for fortolkning og vurdering ligger hos denne person. Hvis der er en generalist på ledelsesposten, må der findes de nødvendige kompetencer andre steder i den enhed, som skal praktisere arkitekturpolitikken, og der må opereres med en mere netværksorganiseret model.

Evnen til at forstå og kommunikere arkitekturpolitikken i den kontekst, den skal virke i, er essentiel – uanset, om der skal kommunikeres til politikere, lokalsamfund eller bygherrer og investorer. Man bør i den forbindelse både tænke i person- og i systemkompetencer:

Personkompetencer handler om evnen til at analysere og beskrive kvaliteterne i det fysiske miljø, til at analysere og vurdere projekter og deres effekter, samt evnen til at kommunikere disse forhold til civilsamfund, politikere og bygherrer.

Systemkompetencer handler om, hvorvidt personkompetencer og administrative regler og rammer interagerer på en måde, så det samlede system har en frugtbar og effektiv funktionsmåde.

Her som i de andre forhold, der vedrører arkitekturpolitikens tilblivelse, kan møder med nøglepersoner eller udvalg fra kommuner, som har praktiseret arkitekturpolitik i en længere periode, være en effektiv læring for kommunalbestyrelsen.

E En intern kultur og et fælles sprog blandt forvaltninger og politikere

En kultur med et fælles sprog er noget, der udvikles over tid. Når det drejer sig om værdier, der kan fortolkes og ikke kan defineres entydigt i et juridisk sprog, så er den kultur, som danner afsæt for disse fortolkninger, særligt afgørende. Under tilblivelsesprocessen vil den politisk-administrative kultur naturligvis kun være i sin vorden, men det er vigtigt i den indledende fase at medtænke, både hvordan og hvor godt det arkitekturpolitiske dokument fungerer set i den sammenhæng, og hvordan den administrative model og de procedurer, der sættes op for arkitekturpolitikens praksis, vil kunne fungere som ramme for udvikling af en frugtbar og lærende politisk-administrativ kultur.

Det er derfor vigtigt at sikre opfølgning og evaluering, samt at der er rum for udvikling og forandring, som det beskrives nærmere i afsnittene 'Praktisering' og 'Vedligeholdelse'.

AALBORG KOMMUNE

har en Arkitektonisk Task Force – en lille gruppe af arkitekter i planafdelingen, som byggesagsbehandlerne kan konsultere, hvis de er i tvivl om afgørelsen af en byggesag og/eller savner argumenter. Så tages sagen op i ATF og diskuteres med sagsbehandleren. ATF skriver en udtalelse, der sendes til lederen af planafdelingen og stadsarkitekten, så de er orienteret, og byggesagsbehandleren afrapporterer internt i gruppen af byggesagsbehandlere.

VEJLE KOMMUNE

har som led i at opbygge en fælles arkitekturpolitisk referenceramme for politikere og forvaltning arrangeret studieture til Oslo for forskellige politiske udvalg samt grupper af embedsfolk med stadsarkitekten som gennemgående figur.

Transformation af industribygning i et industriområde

Efterkrigstidens nøgterne industribygninger ses ofte som ligegyldige, men de kan i kraft af deres volumen og beliggenhed rumme store potentialer for transformation. COBE og MVRDV har i Musicom-området i Roskilde transformeret flere af disse bygninger og skabt et meget aktivt nyt byområde med sin helt egen identitet og atmosfære. Her ses den nye Roskilde Festival Højskole.

Foto: Arkitekt Kristine Jensens Tegnestue

Det nye historiske byrum

Selv i den velbevarede bykerne kan der være brud og bagsider, der ikke opleves som attraktive. Landskabsarkitekten Kristine Jensen har i Svendborg åbnet og omformet et trappeforløb mellem de højtliggende butiksgader og havnen. Dermed er der skabt både en oplevelsesrig passage og en trappe, som tilføjer byens havnefront en ny atmosfære, helhed og rytme.

Praktisering

Arkitekturpolitikens PRAKTISERING handler om de spørgsmål, forhold og processer, der skal håndteres, når arkitekturpolitikken er udarbejdet og vedtaget, og skal indarbejdes i den daglige administrative praksis i kommunen.

En succesfuld arkitekturpolitik afhænger af alle led i arkitekturens 'produktionskæde' – civilsamfund, politikere, forvaltninger, rådgivere, bygherrer, udviklere, investorer og slutbrugere. Det er i praktiseringen af arkitekturpolitikken, at den nødvendige fælles forståelse for arkitekturens betydning og arkitekturpolitikens indhold skal stå sin prøve. Det arkitekturpolitiske dokument er startpunktet, men det er ikke en facitliste, som kan stå alene. Det skal virke sammen med den fysiske planlægning og sektorpolitikker for at have effekt.

Det arkitekturpolitiske dokument opstiller mål, principper og kriterier, og definerer dermed det fortolknings- og forhandlingsrum, hvor de arkitektoniske aspekter af konkrete projekter skal forhandles og afgøres. Arkitekturpolitikens praksis handler om, hvordan dette fortolkningsrum anvendes og udfyldes. Og det er her, der ligger et stort stykke arbejde i at fastholde interessen og engagementet i arkitekturpolitikken, og videreudvikle og fintune den administrative praksis, så der føres en stringent, effektiv og forståelig arkitekturpolitik og opnås et velfungerende samarbejde mellem alle led i arkitekturens produktionskæde.

Den politisk-administrative kultur og fælles forståelse

En aktiv og velfungerende arkitekturpolitik kræver et kontinuerligt fokus på at opbygge og udvikle en politisk og forvaltningsmæssig kultur, der prioriterer og placerer kvaliteten af det byggede miljø som en integreret og tungtvejende dimension i alle beslutninger om fysiske ændringer i kommunen. En sådan kultur og forvaltningspraksis kan kun holdes levende, hvis den løbende evalueres, diskuteres og udvikles, så der med tiden opstår en fælles forståelse og et fælles sprog for de arkitektoniske principper og værdier. Det forudsætter videre, at forvaltningerne har den nødvendige politiske opbakning og samarbejder og udveksler faglige synspunkter og administrative erfaringer, som skaber gensidig forståelse og engagement på tværs af fagkulturer.

I forhold til bygherrer og udviklere er det afgørende, at kommunens arkitekturpolitiske ambitioner fremstår som et klart og forståeligt vilkår for at operere i den pågældende kommune. En stærk politisk-administrativ kultur og fælles forståelse omkring arkitekturpolitikken på tværs af forvaltninger og politiske interesser er nødvendig for, at arkitekturpolitikken kan anvendes stringent i forhandlinger og afgørelser. I forhold til lokalsamfundet er det vigtigt, at arkitekturpolitikken fremstår forståelig, og at resultaterne er synlige, for at fastholde den lokale opbakning til det arkitekturpolitiske arbejde.

Levende proces med rum for diskussion

Arkitekturpolitikken vil i praksis uvægerligt støde på overraskelser og vanskeligheder i form af problemstillinger, der stiller sig anderledes, end man troede, da arkitekturpolitik-

ODENSE KOMMUNE

har tilknyttet et eksternt arkitekturråd til at rådgive kommunens politikere.

Rådet har fem medlemmer med forskellige faglige profiler, spændende fra en etnolog til arkitekter og en landskabsarkitekt.

En intern arbejdsgruppe af medarbejdere på tværs fra byggesag til bystrategi skal sørge for at få Arkitekturrådets viden og læring ud i hele organisationen.

ken og den tilhørende administrative struktur blev udformet. Der kan opstå uenigheder mellem politikere og forvaltning om tolkningen af arkitekturpolitikken i forhold til konkrete byggeprojekter eller nye planer. Der kan vise sig uenigheder, som er relateret til forskellige fagkulturer eller til ressourcefordelingen mellem sektorer og forvaltninger. Der kan komme kritik og mistillid fra bygherrer og udviklere, begrundet i at de mener at opleve manglende konsistens og forudsigelighed i de krav, deres projekter bliver mødt med. Det er vigtigt, at organisationen har kapacitet til hurtigt at opfange sådanne uenigheder, og at der skabes rum og måder til at diskutere, udrede og forebygge uenigheder af alle typer, for at skabe de bedst mulige forudsætninger for samarbejde omkring arkitekturpolitikken – og dermed undgå, at den gradvist mister sin betydning.

AALBORG KOMMUNE

har en administrativ struktur, hvor stadsarkitekten samtidig er leder af Plan & Udviklingsforvaltningen, der er ansvarlig for den strategiske udvikling af Aalborg Kommunes byer og landskab.

MÅL for arkitekturpolitikens praktisering

- A Stringent forvaltning af arkitekturpolitikken
- B Procedurer, som styrker en fælles forståelse af arkitekturpolitikens mål mellem politikere og administration
- C Administrativ praksis, som sikrer frugtbare relationer og forventningsafstemning mellem kommune og eksterne aktører
- D Procedurer, som styrker en fælles forståelse på tværs af forvaltninger og kontorer/administrative skel
- E Relevante kompetencer på alle niveauer i de involverede forvaltninger
- F Bred og forståelig kommunikation af arkitekturpolitikken og dens resultater.

MIDLER og METODER

- A Stringent forvaltning af arkitekturpolitikken
Stringens er afgørende for arkitekturpolitikens troværdighed. Hvis der med rette kan påpeges en usikker og tilfældig fortolkning af de krav og principper, som er nedfældet i arkitekturpolitikken, så vil den miste sin legitimitet og blive meget let at undsige og undergrave. Stringens i praktiseringen afhænger både af de involverede medarbejderes kompetencer og det mandat og de signaler, der kommer fra ledelse og politikere. Derfor er det vigtigt at sikre, at der findes enten faglige enheder eller særligt kompetente fagpersoner, som kan og har mandat til at støtte den enkelte medarbejder i vurderingen af projekter – og at disse kompetencer også findes og accepteres på ledelsesniveau.

VEJLE KOMMUNE

har en stadsarkitekt med egen projektudviklingsafdeling. Stadsarkitektens vigtigste opgave er at få arkitekturpolitikken omsat til praksis og få den arkitektoniske vinkel tænkt ind i alt, hvad kommunen laver.

Hvis der er en stadsarkitekt eller en person med en lignende position, ligger rådgivnings- og koordineringsopgaven naturligvis hos vedkommende. Nogle kommuner har etableret et internt organ, som består af et antal medarbejdere, der besidder særlige arkitektoniske kompetencer og har mandat til at gennemføre analyser af projekter og fortolkning af principper. Denne gruppe får forelagt alle de projekter, som giver anledning til tvivl, og rådgiver dem, som er involveret, og sikrer dermed ensartethed i vurderinger og afgørelser. For at få det fulde læringsudbytte af en sådan ordning er det essentielt, at alle i afdelingen løbende orienteres om afgørelserne og argumenterne bag.

Arkitekturpolitikken gælder ligeværdigt for private og offentlige byggerier og anlægsopgaver, men det er vigtigt, at kommunen går foran med sine egne bygninger, uderum og vedligeholdelsespolitik, der kan fungere som referenceeksempler for arkitekturpolitikken. Arkitektkonkurrencer og kommunale udbud med særlige kvalitetspræferencer er veldokumenterede metoder til at opnå projekter af høj kvalitet.

Der kan i forbindelse med kommunale projekter vise sig uenigheder, som er relateret til forskellige fagkulturer eller fordelingen af ressourcer. Arkitekturpolitikken er ofte den 'bløde' – og dermed svage – dimension i sådanne uenigheder. Det er derfor vigtigt, at der løbende er opmærksomhed på og findes procedurer for, hvor og hvordan uenigheder af denne art kan diskuteres, og for hvordan man får enderne til at mødes.

HILLERØD KOMMUNE
har udpeget et eksternt arkitekturråd
bestående af tre arkitekter – to bygnings-
arkitekter og en landskabsarkitekt – til at
hjælpe med arkitekturpolitikken udførelse.

B

Procedurer, som styrker en fælles forståelse af arkitekturpolitikken mål mellem politikere og administration

Det er i mødet med de konkrete projekter, at arkitekturpolitikken skal stå sin prøve – og udvikles og fintunes. Her vil der med stor sandsynlighed opstå uenigheder mellem politikere og forvaltning – og mellem politikere indbyrdes og internt i forvaltningerne – om fortolkningen af arkitekturpolitikken principper i forbindelse med konkrete projekter. Det er afgørende, at sådanne uenigheder opfanges og diskuteres som en del af den læreproces, der over tid skal udvikle et fælles sprog med fælles referencer mellem politikere og forvaltning. Diskussioner og afklaring gennemføres typisk i forbindelse med behandlingen af de projekter, som har forårsaget uenighederne. Derudover bør enhver anledning til at skærpe og udvikle et fælles sprog udnyttes, for eksempel ved at invitere til tidlige møder og debatter om konkrete projekter, muligheder i nye udviklingsområder, intentioner med nye lokalplaner, potentialer i kommunale udbud og konkurrencer, samt ved at tage på byvandring og studierejser. Veltilrettelagte fremlæggelser og diskussioner i forbindelse med alle disse aktiviteter rummer et stort potentiale for at udvikle et fælles sprog og en kultur, der kan integrere arkitekturpolitikken som en selvfølgelig dimension i de politiske diskussioner og kvalificere og sikre stringens i den administrative praksis.

Fleere kommuner har de seneste år valgt at tilknytte et eksternt udvalg af fagpersoner som rådgiver for kommunen. Det kan bidrage til diskussionen og vurderingen af centrale projekter, hvilket potentielt både kan øge det faglige niveau og den fælles forståelse. Dette kræver igen, at der er procedurer, der sikrer, at indholdet af sådanne diskussioner og vurderinger bringes ud i alle led af forvaltningen.

Den fireårige valgperiode betyder, at der efter et nyvalg kan optræde et 'læringstab', som kan imødegås med fremlæggelse og genbekræftelse af arkitekturpolitikken og genopbygning af et fælles sprog gennem møder, workshops, studierejser, byvandring m.v.

C Administrativ praksis, som sikrer frugtbare relationer og forventningsafstemning mellem kommune og eksterne aktører

Arkitekturpolitikken er grundlæggende afhængig af den lokale opbakning – både fra civilsamfundet og fra de lokale politikere. Denne opbakning har også betydning for relationen til bygherrer og investorer. En tydelig lokal opbakning tilskynder de byggende til at arbejde positivt med arkitekturpolitikken. Under alle omstændigheder er det vigtigt, at der udvikles frugtbare relationer mellem bygherrer og kommune omkring arkitekturpolitikken. Det kan somme tider virke besværligt og tidskrævende, men de fleste bygherrer og udviklere udtrykker ønske om tidlig dialog. Vi har interviewet mange udviklere, bygherrer og deres rådgivere, som giver udtryk for ærgrelse over upræcise afgørelser, som senere bliver undsagt, urealistiske krav eller afgørelser og krav, som kommer meget sent i projekteringsforløbet. En tidlig forhandling og forventningsafstemning i forbindelse med nye projekter kan både sikre bedre projekter og en smidigere sagsgang. Det er imidlertid vigtigt, at der er personer eller organer i kommunen, som kan varetage denne opgave og har mandat og indsigt til at gennemføre denne rådgivning, så den ikke senere bliver undsagt og dermed mister sin troværdighed. Mange kommuner har gode erfaringer med indledende dialogmøder, hvor alle relevante parter samles til fælles forventningsafstemning. Hvis de organisatoriske forudsætninger er til stede i kommunen, og der er en praksis for tidlige møder, er det vigtigt at få kommunikeret denne mulighed til udviklere og bygherrer.

Der kan dog være knyttet nogle dilemmaer til den tidlige forventningsafstemning. Det forekommer, at en udvikler ønsker at opnå et mere definitivt tilsagn, end det foreliggende projektmateriale giver basis for, eller at projektet er politisk kontroversielt og derfor ikke alene kan behandles administrativt. Hvis man arbejder bevidst med etableringen af et positivt og konstruktivt klima omkring arkitekturpolitikken, vil den slags situationer opstå mindre hyppigt. Briefinger og orienteringsmøder, når der åbnes for større udviklingsområder, udarbejdes nye lokalplaner eller påtænkes ændringer i arkitekturpolitikken og dens praksis, er væsentlige elementer i opbygningen af gode og frugtbare relationer mellem kommune og eksterne aktører.

HERNING KOMMUNE
bruger dialog og vejledning til i samarbejde med bygherre at udvikle projektet og få højnet kvaliteten, så det giver værdi for alle parter.

D Procedurer, som styrker en fælles forståelse af arkitekturpolitikens mål på tværs af forvaltninger og kontorer/administrative skel

De forskellige forvaltninger i en kommune, som skal samarbejde om realisering af arkitekturpolitikken, er ofte bemandet med personer med forskellige uddannelsesmæssige baggrunde. Lige såvel som politikere ikke nødvendigvis kommer med et sprog og en holdning til arkitektur, så er det heller ikke sikkert, at de fagspecialer, som bemande plan-, vej-, anlægs-, natur-, vedligeholdelses- og byggeforvaltninger, har et sprog, som kan favne arkitekturpolitikens temaer – og især ikke noget fælles sprog. Der vil ofte også være tale om fagkulturer, som arbejder ud fra forskellige rationaler. Og der kan i den administrative struktur være en indbygget konkurrence om ressourcer mellem sektorer og afdelinger. Disse forhold er vigtige at erkende og imødekomme for at kunne etablere et samarbejde, der opleves som relevant for de medarbejdere, der er involveret i bygge- og planlægningsprojekterne.

For at kunne føre en vellykket og forståelig arkitekturpolitik er det derfor vigtigt, at der skabes rum for dialog på tværs af de involverede forvaltninger, og at der afsættes

GENTOFTE KOMMUNE
tilbyder alle et indledende møde ved
opstart af en byggesag.

ressourcer til at opbygge en gensidig forståelse af, hvor og hvordan arkitekturpolitikken spiller ind i de forskellige afdelingers virke. Arkitekturpolitikken og dens indhold, vurderingskriterier og konsekvenser bør være kendt af alle medarbejdere. Det kan ske på mange måder og bør indarbejdes i den løbende administrative praksis. En velkendt og overkommelig model er interne seminarer om de bærende arkitektoniske kvaliteter i kommunens forskellige kvarterer, disse kan være baseret på byatlas, byvandring eller arkitektur- eller lokalhistoriske forelæsninger. Det kan også ske gennem tilbagevendende møder, hvor der gøres status over det arkitekturpolitiske arbejde og dets resultater.

I de kommuner, der har en aktiv arkitekturpolitik, er der god erfaring med tidlige opstartsmøder med fokus på de forskellige forvaltningers forventninger og krav til projektet, de politiske mål projektet skal løfte, og hvordan projektet kan bidrage til det. Det giver et fælles afsæt for at forholde sig til arkitekturpolitikken og diskutere, hvilke arkitektoniske kriterier og principper der er vigtige at holde i hævd for at opnå de forskellige mål.

E

Relevante kompetencer på alle niveauer i de involverede forvaltninger

I nogle tilfælde gør kompetencesammensætningen i forvaltningen det vanskeligt at føre en aktiv arkitekturpolitik. Det kan både skyldes manglende arkitektkompetencer på ledelsesniveau og blandt de øvrige medarbejdere. Men det kan også være et spørgsmål om evnen til overbevisende og medrivende at tale arkitektens sag, både internt over for politikere og andre forvaltninger og eksternt over for civilsamfund og bygherrer. Der findes rundt om i kommunerne medarbejdere, som til fulde har disse kompetencer, men de kan være svære at beskrive – og nogle gange bliver de glemt.

I mange kommuner er det lederen af den forvaltning, der er ansvarlig for arkitekturpolitikken, der fremlægger de arkitekturpolitiske spørgsmål for politikerne. Det forekommer imidlertid, at lederen ikke har en arkitektfaglig baggrund, men at det alligevel er lederen, der alene fremlægger de arkitekturpolitiske spørgsmål for politikerne. Det betyder ofte, at vedkommende ikke har den nødvendige viden til at argumentere for eller svare kvalificeret på eventuelle spørgsmål, og at politikerne aldrig kommer i direkte kontakt med arkitektfagligheden. Dermed risikerer man, at de beslutninger, der træffes, ikke sker på et fagligt oplyst grundlag, samt at den potentielle viden og læring går tabt. De steder, hvor der ikke er en arkitektfaglig leder, bør det overvejes, om der som alternativ skal åbnes op for nye procedurer i forbindelse med fremlæggelse af plan- og byggesager. Nogle steder er det for eksempel den arkitektfaglige medarbejder på sagen, som fremlægger den for udvalg og kommunalbestyrelse.

Det varierer meget fra kommune til kommune, om og i hvilket omfang der er ansat arkitekter i byggesagsafdelingen. De nye regler for byggesagsbehandling – hvor kun de bebyggelsesregulerende bestemmelser skal efterprøves i den kommunale sagsbehandling – giver anledning til at gentænke afdelingens bemanning og kompetencer.

Nogle kommuner har svært ved at rekruttere arkitekter. Her kan en arkitekturpolitik være med til at gøre det attraktivt for arkitekter at søge ledige stillinger, da det signalerer, at der lægges vægt på deres faglige kompetencer. Flere kommuner har brugt en kommende proces omkring formuleringen af en arkitekturpolitik som anledning til at rekruttere arkitektfaglige medarbejdere.

FAABORG-MIDTFYN KOMMUNE
udnytter Arkitektens Dag som en oplagt
kommunikationsanledning. Der afholdes
blandt andet byvandring, hvor kommunens
arkitekter og byplanlæggere forklarer om
bymiljøer og bygningers kvaliteter og om
kommende planer for byens udvikling.

Foto: Jens V. Nielsen

ARKITEKTURMODELLER er en godt redskab til at synliggøre arkitektoniske problemstillinger – ikke mindst for målgrupper uden særlige faglige forudsætninger.

F Bred og forståelig kommunikation af arkitekturpolitikken og dens resultater

Arkitekturpolitikken lever – og overlever – kun, hvis den i lokalsamfundet er kendt for sine positive resultater og sit bidrag til at skabe smukke miljøer og gøre dagliglivet mere oplevelsesrigt og velfungerende. Derfor er det væsentligt, at resultaterne af og forudsætningerne for arkitekturpolitikken bliver kommunikeret så bredt og forståeligt som muligt. Forudsætningerne handler om at gøre opmærksom på de miljøer af særlig kvalitet, der findes i kommunen, og som gør den til et godt og oplevelsesrigt sted at bo og besøge. Det kan ske gennem byvandring, udstillinger og registranter som f.eks. kommune-, by- og landskabsatlas. Og det kan ske gennem vedkommende og forståelige beskrivelser af de arkitektoniske vurderinger og forudsætninger, som nye planer hviler på.

Mange kommuner har præmieringsordninger, som årligt – eller med større intervaller – giver anledning til at gøre opmærksom på, at der findes en arkitekturpolitik, som leverer resultater. Det giver mulighed for at lave fremvisninger af og udstillinger og debatter om de præmierede projekter og nye områder.

Arkitektkonkurrencer sætter oftest spot på et vigtigt sted i kommunen og producerer et meget kommunikerbart materiale, som, ud over den første fremlæggelse, kan bære yderligere diskussioner og andre borgerrettede aktiviteter.

Kommunens egne byggerier og anlæg – nye institutioner, tilbygninger, nyindretning af byrum osv. kan også anvendes til at forklare og promovere arkitekturpolitikken.

Brugerundersøgelser i forbindelse med nyopførte bygninger og nye eller fornyede byområder m.v. er også et effektivt redskab til at dokumentere arkitekturens værdi. Det kan være spørgeskemaundersøgelser, der f.eks. udvikles i samarbejde med bygherre, udvikler eller ejendomsmægler, og inkluderer specifikke spørgsmål, der handler om byrummenes anvendelighed, stedets attraktivitet osv. Forhold der hjælper til at dokumentere arkitekturens værdi. Resultatet af den slags undersøgelser er ofte en god anledning til at få en historie i den lokale eller regionale presse og på kommunens sociale medier – ligesom det er en historie, de lokale politikere forstår.

Kommunens hjemmeside og sociale medier er ud over den lokale presse i det hele taget oplagte kanaler til at kommunikere og skabe opmærksomhed om arkitekturpolitikken og dens resultater.

HELINGØR KOMMUNE har et bylaboratorium – ByLAB – som er åbent for alle, der interesserer sig for udviklingen af kommunens by- og landområder. Helsingørs ByLAB er kommunens planafdeling, som fysisk er rykket tættere på rådhuset og beslutningstagerne, samt gjort mere tilgængelig for borgerne.

Foto: Claus Bjørn Larsen

Opgradering af etageboligområde

Fornyelse og opgradering af efterkrigstidens store montageplaner er en aktuell problemstilling i mange kommuner. Tegnestuen Vandkunsten og landskabsarkitekten Marianne Levinsen har i udviklingsplanen for Aalborg Øst givet en hovedsti ny udformning og sammenhæng og dermed ændret dens brug og betydning, så den i dag er den attraktive og sikre hovedforbindelse, der samler og eksponerer bydelens liv på en helt ny måde og medvirker til at løfte hele kvarteret.

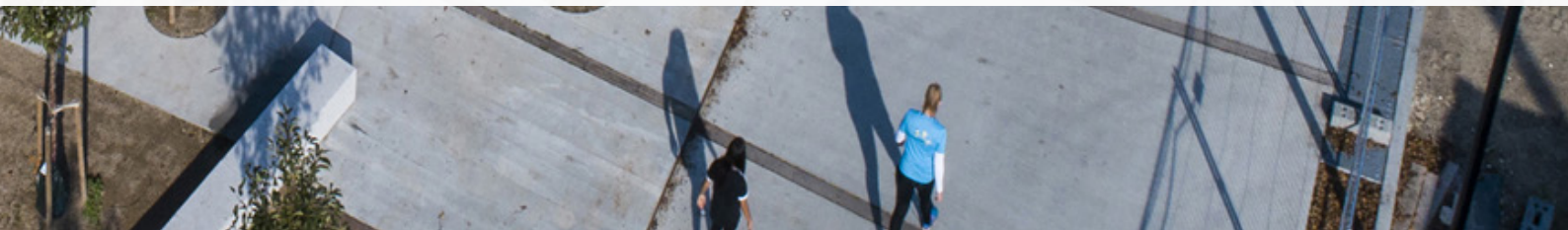

Foto: Adam Mørk

Havnemiljøet

Mange havneområder skifter anvendelse, og arkitekturpolitikken må forholde sig til spørgsmålet om nyfortolkning af havnens atmosfære. Cornelius Vöge står bag Nordatlantisk Hus på Odense havn, som både i sin form og sine materialer genfortolker havnens traditionelle arkitektur og i kraft af sit program og sit udtryk formår at introducere en ny stemme, der taler havnens sprog.

Vedligeholdelse

Arkitekturpolitikens **VEDLIGEHOEDELSE** handler om løbende at evaluere og sikre, at der fortsat er det rette fokus og relevant prioritering i arkitekturpolitikken, velfungerende administrative procedurer samt forankring og engagement blandt lokale politikere og borgere.

Når arkitekturpolitikken har været praktiseret i en periode, vil der være behov for at stoppe op og evaluere og justere det arkitekturpolitiske dokument og den politisk-administrative praksis. Ofte vil der også være en større evaluerings- og vedligeholdelsesproces knyttet til den politiske fire-års rytme.

Tilvejebringelse af den første arkitekturpolitik, eller en grundlæggende fornyelse af en tidligere politik, vil ofte skabe stor opmærksomhed og entusiasme blandt de involverede politikere og aktive borgere. Men hverken et sådant engagement i det arkitekturpolitiske dokument eller den bredere forståelse af arkitekturens betydning, som skabes i denne proces, lever og overlever af sig selv – det kræver vedligeholdelse og ajourføring.

Vitalisering af politikernes engagement

Selvom der er en vis kontinuitet i en kommunalbestyrelse, så er der også efter hvert valg nye medlemmer, nye samarbejdsrelationer og nye fokuseringer, som svækker ejerskabet til den arkitekturpolitik, der har været ført tidligere. Det skaber behov for en fornyelse. Fokus i den lokale debat og mediedækning skifter også over tid. Hvis arkitekturpolitikken har været i fokus i en periode, så vil der være en tendens til, at mediedækningen, alene af den grund, søger mod andre spørgsmål og temaer. Derfor er det vigtigt at sikre procedurer, som kan opretholde og vitalisere nye politikeres, udvalgs og kommunalbestyrelsers kendskab til og engagement i arkitekturpolitikken.

Relevant bemanding

Der vil også være en vis udskiftning i de involverede forvaltningers ansatte. Det kan betyde, at de samarbejdsformer og procedurer, som tidligere har sikret en succesfuld praktisering af arkitekturpolitikken, svækkes eller går i glemmebogen. Det kan både ske ved organisatoriske ændringer, ved udskiftning af medarbejdere, som har haft en central rolle, eller ved manglende indføring og optræning af nye medarbejdere. Derfor er det en vigtig del af vedligeholdelsesprocedurerne at sikre, at forvaltningens kompetenceprofil er relevant, og at alle kompetencerne er bragt i spil.

Ændrede opgaver

Over tid vil der sandsynligvis også forekomme udskiftning og ændringer i den type bygherrer, udviklere og investorer, som kommunen skal samarbejde med i praktiseringen af arkitekturpolitikken. Sådanne ændringer kan kræve, at det arkitekturpolitiske dokument, interne procedurer og eksterne samarbejdsformer justeres for at kunne håndtere de nye vilkår. Der vil ofte ske forskydninger i, hvilke typer projekter og miljøer som arkitekturpolitikken skal arbejde med. Det kan være mere udvikling på bar mark

GENTOFTE KOMMUNE
fik behov for at revidere den eksisterende arkitekturpolitik, da opkøb og nedrivning af gamle villaer langsomt, men sikkert ændrede helhedsudtrykket i de ældre villakvarterer.

eller mere fokus på omdannelse af eksisterende by- og boligområder, som kræver genovervejelse og justering af procedurer og vurderingskriterier og måske også ændringer i det arkitekturpolitiske dokument. Derfor er det vigtigt at kunne opfange nye tendenser og vilkår samt at kunne vurdere konsekvenserne af nye aktører.

MÅL for arkitekturpolitikens vedligeholdelse

- A** Evaluering af den arkitekturpolitiske praksis med rimelige intervaller
- B** Procedurer, der sikrer nyvalgte politikeres kendskab til og engagement i arkitekturpolitikken
- C** Fastholdelse af lokalsamfundets interesse for arkitektur og arkitekturpolitik
- D** Relevant kompetenceprofil i forvaltningen af arkitekturpolitikken
- E** Procedurer for vedligeholdelse og ajourføring af det arkitekturpolitiske dokument.

MIDLER og METODER

- A** **Evaluering af den arkitekturpolitiske praksis med rimelige intervaller**

Løbende evalueringer er vigtige for at kunne vedligeholde og udvikle den arkitekturpolitiske praksis. Evalueringer foretaget af én person eller en ekstern konsulent og afleveret som notat giver sjældent det ønskede bidrag til en vedligeholdelsesdiskussion og forbedret praksis. Evalueringen bør derfor være en kollektiv læreproces og give plads til kritik og selvkritik – Hvad var det, vi ville? Hvad var det, vi opnåede? Hvad var det, der svigtede? Evalueringer giver mulighed for at opfange og diskutere nye typer af projekter, som den eksisterende arkitekturpolitik og praksis ikke tager højde for. Endelig giver de mulighed for at tage en åben diskussion om eventuelle problemer i samarbejdet internt i administrationen såvel som mellem politikere og administration.

Evaluering af den eksisterende politik og praksis kan med fordel tilrettelægges som et internt seminar i forvaltningen en gang om året. Desuden bør dens overordnede konklusioner og anbefalinger bringes til diskussion i udvalg og kommunalbestyrelse for at sikre politisk opbakning og forankring.

ODENSE KOMMUNE

har blandt andet erfaret:

- at en arkitekturstrategi bør fokusere på væsentlige udfordringer og temaer frem for at prøve at favne for bredt. Ellers bliver den for tung og omfattende.
- at en arkitekturstrategi i høj grad også skal bruges som en forventningsafstemning.
- at tjeklister kan hjælpe bygherrer til at komme med en fortælling om, hvorledes deres projekt forholder sig til bærende arkitektoniske principper.

B

Procedurer, der sikrer nyvalgte politikeres kendskab til og engagement i arkitekturpolitikken

Efter valg og ny-konstituering vil der ofte i udvalg og kommunalbestyrelse være medlemmer, som ikke kender til arkitekturpolitik, muligvis ikke har interesse i dette felt og ikke ved, hvordan arkitekturpolitikken hidtil har været praktiseret i den pågældende kommune. Derfor bør arkitekturpolitikken introduceres for de nye medlemmer f.eks. i forbindelse med et eller flere af de første udvalgs møder. Her er det også oplagt at præsentere og diskutere eventuelle kritikpunkter og justeringsforslag, så mødet bliver relevant og udviklende for alle parter.

Mange kommuner har gode erfaringer med at anvende udvalgsrejser i starten af en valgperiode til at forny og udvide perspektivet på arkitekturpolitikken. En velforberedt rejse kan både danne basis for at udvikle et fælles sprog og fælles referencer i udvalget – og bane vej for et samarbejde på tværs af partipolitiske positioner. En succesfuld rejse forudsætter, at de besøgte steder rummer relevante eksempler, og at der deltager fagpersoner, som kan 'fortolke' og 'oversætte' til kommunens lokale forhold.

Byvandring i kommunens egne byer har også mange steder vist sig som en god indgang til at skabe en fælles forståelse af, hvilke lokale kvaliteter det er vigtigt at styrke og bygge videre på, samt til at øge indsigten i, hvordan arkitekturpolitikken virker i praksis.

Når der dukker nye projekter og planer op af høj prioritet i kommunen, er det afgørende, at der sker en udveksling af synspunkter mellem politikere og forvaltning – både for at 'klæde politikerne på' og for at opnå læring i forvaltningen. Hvis det skal blive en produktiv læreproces, vil det ofte være vigtigt, at alle involverede medarbejdere fra forvaltningen deltager.

C

Fastholdelse af lokalsamfundets interesse for arkitektur og arkitekturpolitik

Fastholdelse af det brede, lokale engagement i arkitekturpolitik er en løbende opgave, hvor arkitekturpolitikens resultater synliggøres gennem events, omtaler og debatter i de tilgængelige medier. På den måde opretholdes en fælles forståelse og diskussion af arkitektur som rammen om dagliglivet og dens bidrag til at opnå kommunens strategiske mål.

Det er oplagt, at eventuelle justeringer eller grundlæggende revisioner af arkitekturpolitikken er begivenheder, der skal eksponeres og anvendes som afsæt for at vitalisere og styrke forståelsen for arkitekturens rolle generelt og arkitekturpolitikken specifikt. Præsentation af nye planer, præmieringsordninger, konkurrencer og nye kommunale bygninger og anlægsarbejder bør eksponeres så meget som muligt, som led i at holde opmærksomheden på arkitektur og arkitekturpolitik levende.

D

Relevant kompetenceprofil i forvaltningen af arkitekturpolitikken

At vedligeholde arkitekturpolitikken handler i høj grad også om at fastholde viden og velfungerende procedurer og arbejdsdelinger – og udbygge, forstærke eller forny dem, hvor der måtte være behov for det. Hvis en organisatorisk centralt placeret medarbejder – eller en medarbejder med stort personligt engagement i arkitekturpolitikken –

forlader forvaltningen, kan det have store konsekvenser for praktiseringen af arkitekturpolitikken. Hvis nye medarbejdere ikke besidder fuldt relevante kompetencer og ikke får en indføring i den praksis, der følges, og de prioriteringer og vurderinger, den hviler på, vil det yderligere kunne svække arkitekturpolitikken.

Derfor er det vigtigt, at der findes en kompetenceprofil for den samlede arkitekturpolitikforvaltning, som bringes til diskussion i forbindelse med evalueringerne. Det er naturligvis også essentielt, at nye medarbejdere modtages med en indføring i arkitekturpolitikken og de udfordringer, der måtte være i den sammenhæng. Og det er vigtigt, at denne indføring bliver en del af forvaltningens kollektive vedligeholdelsesprocedurer. En bonus herved kan være, at indføringen af nye medarbejdere ofte rejser spørgsmål og påpeger udfordringer i den førte politik.

AALBORG KOMMUNE

oplevede et stigende pres i forhold til at bygge i højden, hvilket udløste arbejdet med en ny arkitekturpolitik og en særskilt højhuspolitik.

E Procedurer for vedligeholdelse og ajourføring af det arkitekturpolitiske dokument

Vedligeholdelse og evaluering vedrører primært den førte politik og først i anden række det arkitekturpolitiske dokument. Men den mere dybtgående evaluering kan naturligvis pege på, at dokumentet er out-datet på visse områder eller i sin helhed.

I forhold til den førte politik er det den samlede politisk-administrative praksis, som er i fokus. Det er derfor afgørende for evalueringens relevans og kvalitet, at det sker med udgangspunkt i en fælles forståelse for, hvordan samarbejdet omkring praksis fungerer, hvilken rolle de forskellige led og personer varetager, og hvordan de er forbundet. Ansvar for, at der gennemføres evalueringer – samt kvaliteten af evalueringerne og den videre behandling af resultaterne – skal være præcist placeret, så dette vigtige arbejde ikke falder mellem to stole.

Foto: Vejle Kommune

VEJLE KOMMUNE

har et bylaboratorium, hvor de igennem forskellige udstillinger og borgerrettede arrangementer sætter fokus på udviklingen i kommunen gennem konkrete projekter og visioner for fremtiden.

Nyfortolkning af forstadens bilvej

Hvordan kan forstadens store fordelingsveje ombygges ...? Det er et aktuelt spørgsmål i mange kommuner. Landskabsarkitekt Marianne Levinsen har omformet en strækning af Ballerup Boulevard, der tidligere var en fire-sporet vej specialiseret til biler og høj hastighed og nu er blevet en to-sporet vej med generøs plads og sikre og oplevelsesrige rum for cyklister og fodgængere. Samtidig løser ombygningen problemer i forbindelse med vandafledning.

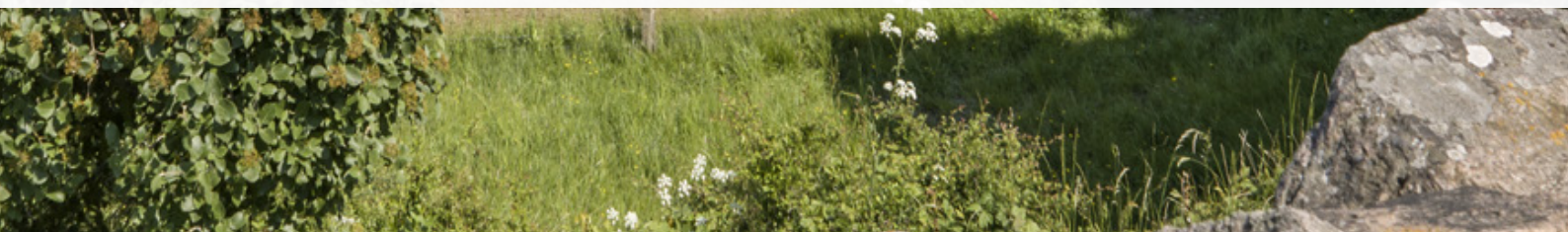

Foto: Jens Markus Lindhe

Det smukke landskab

At sikre og skabe tilgængelighed til smukke landskaber er en lige så vigtig del af arkitekturpolitikken som de byggede miljøer. Christoffer Harlang og Arkitema har med besøgscentret ved Hammershus formået at skabe et anlæg, som giver tilgængelighed for mange mennesker og understreger og fremhæver det landskabelige drama omkring borgruinen, samtidig med at det selv fremstår som en del af landskabet.

Det arkitekturpolitiske dokument

Arkitekturpolitikken vil være forskellig fra kommune til kommune alt afhængig af, hvilke eksisterende miljøkvaliteter den skal beskytte, og hvilke nye kvaliteter den skal udvikle, hvilke typer af aktører der er aktive i den pågældende kommune, og hvilke holdninger og ressourcer der er til stede.

Det arkitekturpolitiske dokument kan imidlertid have følgende funktioner:

- Det er et politisk aftalepapir, som bekræfter, at der er enighed om den formulerede arkitekturpolitik på tværs af de politiske grupperinger i kommunalbestyrelsen.
- Det signalerer til både civilsamfund, bygherrer og investorer, at der i den pågældende kommune lægges vægt på kvaliteten af det fysiske miljø og dets arkitektur.
- Det redegør for, hvilke eksisterende miljøkvaliteter og hvilke sammenhænge og udviklingsprincipper der lægges vægt på i den pågældende kommunes arkitekturpolitik.
- Det skal kunne fungere som grundlag for de involverede forvaltningers praktiserings af arkitekturpolitikken.

Arkitekturpolitikens indhold og karakter

Arkitekturpolitikens mål er at fremme kvaliteten af de byggede miljøer og de åbne landskaber i kommunen. Det er ikke muligt at opstille en definitiv liste over de krav, som skal opfyldes for, at dette mål kan nås. Det opnås bedst gennem en positiv dialog med de aktører, som løbende påvirker det byggede miljø gennem nybyggeri, ændringer, vedligeholdelse og den daglige brug. Derfor bør arkitekturpolitikken karakterisere de eksisterende miljøkvaliteter og udpege en retning og nogle overordnede principper for nybyggeri og forandringer, som bygger videre på og udvikler disse kvaliteter. Arkitekturpolitikken bør formuleres således, at den med dette afsæt forsøger at inspirere alle aktører til at bidrage med deres fortolkninger af de eksisterende kvaliteter og de formulerede principper. Arkitektkonkurrencen er den klassiske metode til at fremkalde mange fortolkninger af et givet program og nogle overordnede principper, og der bør opfordres til at bruge den eller tilsvarende modeller så meget som muligt.

Arkitekturpolitikken har ikke et lovgrundlag, der gør det muligt at opstille juridisk bindende principper. Det kan kun ske gennem kommune- og lokalplanlægningen. Arkitekturpolitikken gennemføres derfor i praksis med støtte i en del af den fysiske planlægnings lovgrundlag og dokumenter. Den optræder i praksis ofte som både argumenter for og som uddybninger og eksemplificeringer i forhold til lokalplanlægningens bebyggelsesregulerende bestemmelser.

Arkitekturpolitikken skal altså både kunne inspirere til og danne ramme om formuleringen af lokalplanernes bestemmelser, og den skal definere det fortolkningsrum,

GENTOFTE KOMMUNE
har suppleret selve det arkitekturpolitiske dokument med en miniguide til arkitektonisk helhedsvurdering.

som de juridiske formuleringer efterfølgende kan diskuteres og forhandles indenfor. Det kræver en balance mellem entydighed og åbenhed.

De juridisk bindende bestemmelser i lokalplanlægningen skal være entydige og juridisk konsistente og kan derfor vanskeligt udtrykke nuancerede og differentierede kvalitative krav. Hvis lokalplanens bestemmelser gøres alt for detaljerede, medfører det som regel uønskede konsekvenser: Lokalplanen bliver meget rigid, hvilket kan udløse behov for hyppige dispensationer eller revisioner. Det er her, arkitekturpolitikken skal træde ind og definere det rum, hvor de bærende kvaliteter beskrives, og hvor der også åbnes for, hvordan de kan diskuteres og fortolkes.

Den praktiserede arkitekturpolitik er således afhængig af og støtter sig til flere dokumenters bestemmelser og anbefalinger. Det kan derfor ofte være misvisende at anvende begrebet 'det arkitekturpolitiske dokument' i ental. Normalt vil det være mere dækkende at tale om 'de arkitekturpolitiske dokumenter', som en serie af dokumenter, der er gensidigt refererende. 'Det arkitekturpolitiske dokument' anvendes her som betegnelse for det, der kan kaldes 'kernedokumentet' i den serie af dokumenter, som er aktive i den praktiserede arkitekturpolitik. Men også når det gælder 'kernedokumentet', kan der forekomme en opdeling i flere dokumenter.

Der er kommuner, som søger at samle og udtrykke alle de funktioner, arkitekturpolitikken har i ét dokument. Der findes også kommuner, som har ét overordnet og meget generelt hoveddokument, hvorfra der henvises til mere specialiserede underdokumenter. Disse underdokumenter kan så være struktureret efter forskellige principper. De kan være tematiserede efter for eksempel bebyggelsestyper – rammer og anbefalinger for centerområder, for etagebebyggelser, for enfamiliehusområder, for landsbyer osv. De kan være struktureret efter problemstillinger og områdetyper som: kantzoner, offentlige rum, facader, altaner, beplantning osv. Eller de kan være mere områdespecifikke, således at der opstilles specifikke regler og anbefalinger for alle bebyggede delområder i kommunen og andre typer af retningslinjer for de åbne landskaber.

Eksisterende miljøkvaliteter

Arkitekturpolitikken bliver nærværende, forståelig og virkningsfuld ved at tage afsæt i de eksisterende miljøkvaliteter – både i de byggede miljøer og i de åbne landskaber. Dokumentation og analyse af eksisterende miljøkvaliteter skaber stolthed og forståelse i lokalsamfundet. Men det er også forudsætningen for at formulere overordnede principper for, hvordan disse kvaliteter både kan beskyttes og videreudvikles gennem arbejde med kontekst, morfologi, skala, brud og eventuelt mere detaljerede forhold som materialer og farver.

Spændingsfeltet mellem beskyttelse og udvikling er afgørende for, at arkitekturpolitikken bliver forståelig og anvendelig. Beskyttelse af eksisterende kvaliteter er vigtigt, men principper, der indkredser hvordan kvaliteterne i de eksisterende miljøer kan fortolkes og videreføres i en nutidig arkitektur, er lige så vigtige for at undgå en fastfrysning af arkitekturen. Det er vigtigt, at disse principper udformes og fremføres på sådan måde, at de opfordrer arkitekter og bygherrer til at tænke videre i disse baner.

Mange kommuner har haft stort udbytte af de kommune-, by- og bydelsatlas, som det tidligere miljøministerium udarbejdede i samarbejde med kommuner og lokale museer. Dette arbejde er ophørt, men metodikken er stadig anbefalelsesværdig, eventuelt

HILLERØD KOMMUNE
opererer som en del af deres arkitekturpolitik med et screeningsredskab med det formål at styrke dialogen og samarbejdet mellem kommunen og de øvrige aktører.

HJØRRING KOMMUNE

har udarbejdet en visuel arkitekturguide for det åbne land i kommunen. Målet er at sikre de landskabelige værdier i kommunen.

kombineret med IT-baserede præsentationsformer. Miljøstyrelsen har udviklet en lignende metode for de åbne landskaber – landskabskaraktermetoden – der kan bruges som afsæt for både diskussioner og principper for udviklingen af de landskabelige kvaliteter i kommunen. Og endelig har Arkitektskolen Aarhus udviklet en let anvendelig metode til screening af kulturmiljøer målrettet kommunernes arbejde med at udpege, udvælge og prioritere kulturmiljøer.

Signal til civilsamfund og bygherrer

Det arkitekturpolitiske dokument spiller en vigtig rolle som signal til både lokalsamfundet og omverdenen om, at i denne kommune lægges der vægt på kvaliteten af det byggede miljø og de åbne landskaber. Det vil vække interesse hos de udviklere og investorer, som satser på kvalitet, og sandsynligvis få de mindre kvalitetsorienterede til at tøve. Det klare arkitekturpolitiske signal vil dermed ofte være med til at igangsætte en selvforstærkende proces, hvor kvalitetsbevidste bygherrer skaber bygninger og områder, som kan danne referenceeksempler og styrke opbakningen til arkitekturpolitikken.

Det er en yderligere understregning af dette klare signal, hvis det arkitekturpolitiske dokument melder klart ud, at kommunens egne byggerier og anlægsopgaver skal fremstå som referenceeksempler på god arkitektur.

Administrativt grundlag

Når der skal vælges mellem de forskellige modeller for strukturering af det arkitekturpolitiske dokument, er det vigtigt at gennemtænke, hvordan de vil fungere i den praktiske forvaltning af arkitekturpolitikken og den måde, den tænkes organiseret på i den pågældende kommune. De områdespecifikke retningslinjer knytter arkitekturpolitikken meget tæt sammen med lokalplanlægningen og peger på én bestemt administrativ praksis. De mere generelle modeller åbner et stort fortolkningsrum, som kan være meget frugtbart, men kræver også, at der er kompetencer og mandat til at gennemføre og forhandle disse fortolkninger. Under alle omstændigheder er den eller de involverede forvaltningers samlede kompetencer helt afgørende for, om der kan praktiseres en velfungerende arkitekturpolitik.

For at kvalificere valget af arkitekturpolitisk model kan det være en hjælp at studere eller mødes med repræsentanter for kommuner, som har erfaring med de modeller, der er under overvejelse.

Introduktion til eksempler

Generelt er der sket et skift fra de tidlige arkitekturpolitikker, der i høj grad havde fokus på kommunens egen rolle og handlinger i forhold til at sikre arkitektonisk kvalitet i kommunen, til de nyere arkitekturpolitikker, som i langt højere grad har fokus på dialogen og samarbejdet med eksterne aktører. Der er en generel tendens til at søge en mere redskabsorienteret form, som er direkte anvendelig i den daglige praksis.

På de følgende sider beskrives nogle af de arkitekturpolitiske erfaringer fra 12 udvalgte kommuner. Eksemplerne indeholder både proces- og indholdsmæssige beskrivelser.

links TIL KOMMUNERNES
ARKITEKTURPOLITISKE DOKUMENTER KAN
FINDES PÅ ARKITEKTURPOLITIK.DK

Vejle Kommune har arkitektur som del af sit DNA

Vejle Kommune var i 1997 den første kommune i Danmark til at nedfælde en kommunal arkitekturpolitik og er en af de få kommuner, der har en aktivt implementeret arkitekturpolitik, som ikke er revideret undervejs. Det betyder dog ikke, at politikken ikke har udviklet sig undervejs – den praktiserede arkitekturpolitik er under konstant udvikling og tæller blandt andet et fysisk og et virtuelt bylaboratorium, hvor borgerne kan blive klogere på kommunens udvikling og visioner, samt inddrages i aktuelle projekter og planer.

Indholdsmæssigt er Vejles arkitekturpolitik med sine 16 sider en af de mindst omfangsrige. Den kan beskrives som meget generel, hvilket er en del af forklaringen på dens holdbarhed. Arkitekturpolitikken understøttes af en række strategier og politikker, hvor det bliver mere konkret, hvad man så skal gøre.

Selvom nogle af de beskrevne mål i selve arkitekturpolitikken ikke nødvendigvis er tidssvarende, så er den forvaltningsmæssige kultur, der er opstået i kommunen i dag, så veludviklet, at det vurderes, at en reformulering af arkitekturpolitikken ikke vil have den store betydning. Flere frygter tværtimod, at man ved at pille ved arkitekturpolitikken laver en unødvendig intervention, der snarere kan få en ødelæggende effekt.

Politikerne kender ikke nødvendigvis den konkrete ordlyd af arkitekturpolitikken, men de ved, at arkitektur har betydning

for kommunens fremtoning og funktion, samt at alle projekter, de skal tage stilling til, skal vurderes ud fra en helhedsbetragtning. Nogle af de vigtige spørgsmål, der skal stilles, er: Hvad giver bygningen tilbage til byen, og hvordan spiller det sammen med de øvrige tanker, der er om byen?

Arkitektur beskrives som en del af Vejles DNA. Det er noget, der ligger alle på sinde – alle har en holdning til det og deler meget gerne deres mening om arkitektur. Stadsarkitekten tilskriver arkitekturpolitikken en essentiel betydning – og stadsarkitekten spiller selv en central rolle i forhold til at sikre, at den arkitektoniske vinkel bliver tænkt ind i alle nye initiativer i Vejle, hvad enten der er tale om f.eks. et plejehjem eller et socialt projekt for hjemløse.

Stadsarkitekten er områdechef for ca. 65 medarbejdere fordelt på fire teams: 1. Kommunale bygninger; 2. Anlæg: veje, pladser, stier og møbler i byens rum; 3. AI formidling, herunder Bylaboratoriet; 4. Projektudviklingsafdeling: arkitektoniske visioner – i samarbejde med borgere og virksomheder.

Stadsarkitekten arrangerer jævnligt studieture for de politiske udvalg og grupper af embedsfolk, så der opbygges en fælles referenceramme. Projekterne diskuteres altid med reference til, hvordan de kan ses i en Vejle-kontekst, så ny viden bliver forankret lokalt.

Foto: Jens V. Nielsen

Jelling Sognehus
Cubo Arkitekter

Foto: Jens V. Nielsen

Havnebo, Vejle
RAVN Arkitektur

Gladsaxe Kommune ønsker at styrke dialog og kompetencer

Gladsaxe Kommunes arkitekturpolitik fra 2011 er med sine 103 sider den mest omfangsrige arkitekturpolitik i Danmark. Den er bygget op omkring eksempler, udfordringer og mål samt bud på konkrete handlinger inden for syv forskellige temaer og områdetyper i kommunen: 'Byrum og byliv', 'Boligområder', 'Erhvervsområder', 'Offentlige bygninger', 'Det grønne', 'Kulturarv og bevaring' samt 'Kommende byomdannelse'. Derudover indeholder politikken et omfattende handlingskatalog, en arkitekturscreening og en arkitekturguide. Arkitekturpolitikken modtog i 2015 Kulturministeriets arkitekturpris.

Gladsaxe var en af de første kommuner til at indføre et screeningredskab som en del af arkitekturpolitikken, ud fra et ønske om at skabe en god dialog mellem involverede bygherrer og kommunen i forbindelse med udvikling af nye byområder eller ved større byggerier. Arkitekturscreeningen har til formål at synliggøre væsentlige kvaliteter i et givent område og belyse de muligheder og begrænsninger, det givne område rummer, med udgangspunkt i områdets særlige identitet. Arkitekturscreeningen er ikke en facitliste over, hvad der er god arkitektur. Den skal alene sikre, at der sættes fokus på arkitekturen i en gensidig drøftelse mellem kommunens forvaltninger og bygherre. Og at der tidligt i processen skabes et fælles billede af, hvad kommunen forventer, at det fremtidige projekt tager højde for.

Arkitekturpolitikken har haft stor betydning for udviklingen af kommunens egne byggerier og byrum; det sværeste har været

at bruge politikken aktivt over for eksterne udviklere og bygherrer, hvor kommunen ikke har været gode nok til at fortælle, hvad de politiske ønsker var, og ikke har været gode nok til at sige nej og stå fast. Derfor er det besluttet at revidere arkitekturpolitikken for at tydeliggøre kommunens ønsker over for eksterne udviklere. Man ønsker blandt andet at arbejde med partnerskaber for at forpligte udviklere og bygherrer til at tænke mindre på deres egen matrikel og mere på den helhed, deres projekt skal indgå i. Målet er, at det enkelte byggeri skal tilføre værdi til lokalsamfundet.

Gladsaxe Kommune har i 2019 nedsat et Bystrategisk Råd bestående af partiernes gruppeformænd, som sammen skal definere, hvordan de bystrategiske perspektiver kan styrkes i de politiske processer. Formålet er blandt andet at formulere en fælles holdning til kommunens udvikling samt at diskutere arkitekturpolitik og lokalplaner. Borgere og erhvervsliv inddrages i betydeligt omfang i arbejdet med at skabe en fælles holdning til byudviklingen, hvilket blandt andet er sket gennem en række byvandring med politikere og embedsmænd.

I foråret 2020 blev der ansat en stadsarkitekt, dels som rådgiver for det bystrategiske råd, dels med det formål at puste nyt liv i arkitekturpolitikken og styrke By- og Miljøforvaltningens kompetencer. Derudover skal stadsarkitekten gå længere ind i dialogen med eksterne udviklere og bygherrer og oversætte de politiske visioner til arkitektoniske rammer og krav.

Foto: Jens V. Nielsen

Ny Bytoften
TNT Arkitekter

Faser i en bystrategisk proces, hvor byrådet sammen med borgerne sætter ord på, hvordan Gladsaxe skal udvikle sig i forhold til byggeri i forskellige dele af kommunen.

GLADSAXE

Fase 1: Videns- og kompetenceopbygning

- Tendenser på boligmarkedet og nye boligtypologier
- Gladsaxe i et historisk perspektiv og forstadsidentitet
- Byer i forandring og udviklingstendenser i regionalt perspektiv
- Tendenser i arbejdet med grøn og levende by
- Politikernes rolle og værdien af en fælles vision
- Investorenes perspektiv og udviklingsmodeller
- Arkitektoniske kvalitet
- Inspirationsture

GLADSAXE

Fase 2: Værdibaseret dialog

- Debat på Gladsaxedagen
- Byvandring:
 - Gladsaxe Erhvervsby (Erhvervskonference)
 - Buddinge Bymidte
 - Bagsværd
 - Mørkhøj Bygade

Bornholms Regionskommune

udviklede arkitekturpolitik bottom-up

Bornholms Regionskommune har den mest komprimerede arkitekturpolitik af alle de kommuner, der har formuleret arkitekturpolitikken i et selvstændigt dokument. Ud over få linjers visioner og overordnede mål beskrives handlinger/aktiviteter under fem forskellige overskrifter, hvoraf den første er 'Kommunen som myndighed' fulgt af fire forskellige områdetyper: 'Det åbne land', 'Overgangen mellem land og by', 'Byerne' samt 'Havnene'. Endelig beskrives det, hvordan der følges op på den beskrevne arkitekturpolitik, så målene omsættes til handlinger.

Det var Arkitektforeningens lokalafdeling på Bornholm, der i 2010 tog initiativ til at udarbejde et udkast til en arkitekturpolitik for Bornholm. Lokale medlemmer faciliterede processen og skrev udkastet, men kobede en bredt sammensat følgegruppe til projektet. Formålet med følgegruppen var at sikre bred inddragelse af forskellige faggrupper og få flere forskellige syn på arkitektur, at sikre et bredt ejerskab samt sikre, at relevante aktører på øen var orienteret undervejs.

Processen blev kickstartet med udlevering af engangska-
meraer til alle i følgegruppen, der fik til opgave at dokumentere,

hvad der i deres øjne var god arkitektur på Bornholm. Det bragte mange forskellige meninger og vinkler ind i diskussionen. Materialet blev hængt op på øens centralbibliotek, hvor befolkningen også fik mulighed for at kommentere.

Arkitekturpolitikens ambitioner er ifølge dokumentet: at tage politikken op til evaluering og revision én gang i hver valgperiode for at sikre mulighed for fornyelse og ny inspiration; at præmiere god arkitektur og styrke den elektroniske formidling; at gøre brug af arkitektkonkurrencer i forbindelse med større kommunale byggerier; at sætte fokus på byomdannelse og alternative anvendelser; at støtte op om udviklingsplaner for udvalgte byer samt at skrive arkitekturpolitiske mål ind i kommuneplanen og udstikke arkitektoniske retningslinjer for den opfølgende lokalplanlægning.

Trods den bredt sammensatte følgegruppe beskrives implementeringen af arkitekturpolitikken som svag, da kommunen ikke havde afsat ressourcer. Det er nu planen at revidere politikken og sikre dens forankring og anvendelse i sagsbehandlingen.

Foto: Martin Schubert

Vang Granitbrud
Arkitekter: ATSITE og GWITT

Bornholm
Arkitekturen og det regionale

Hammerhavnen
Cubo Arkitekter

Hasle Havnebad
White Arkitekter og Thing Wainø

Fotos: Jens V. Nielsen

Plejecenter Snorrebakken, Rønne
Rubow Arkitekter

Esbjerg Kommune

styrker faglighed og inddragelse med stadsarkitekt og advisory board

Esbjerg Kommunes arkitekturstrategi fra 2013 beskriver – ud over det historiske udgangspunkt – visioner for arkitektonisk kvalitet for både generelle og lokale fokusområder. De generelle fokusområder er: 'Arkitektur og skala', 'Kulturarv og bevaring', 'Byomdannelse', 'Byrum, torve og parker' samt 'Nye bygningsmaterialer'. De lokale fokusområder er inddelt på følgende måde: 'Esbjerg', 'Esbjergs udviklingsperioder', 'Ribe', 'Ribes udviklingsperioder', 'Bramming', 'Stationsbyer', 'Boligområder' samt 'Landsbyer og landbebyggelse'. Der er derudover en beskrivelse af de forskellige arkitektoniske stilarter, som findes i kommunen. Og sidst, men ikke mindst er der et afsnit, der beskriver, hvad der særligt lægges vægt på i forhold til både de generelle og de lokale fokusområder. Arkitekturstrategien er rigt illustreret med fotos af bygninger og byrum i kommunen.

I 2019 ansatte Esbjerg Kommune en stadsarkitekt, blandt andet med det formål at guide borgere, embedsfolk og politikere i debatten om kommunens fysiske udvikling samt at revidere arkitekturstrategien, der anses som et af stadsarkitektens vigtigste arbejdsredskaber, for eksempel i forhold til at diskutere, hvad der er 'rigtigt og forkert', før der kommer en bygherre ind i billedet.

Parallelt med ansættelsen af stadsarkitekten blev der nedsat et eksternt advisory board som en form for rådgivende bestyrelse og sparringspartner, der kan konsulteres, hvis der opstår politisk uenighed om et projekt.

I Esbjerg er der en lang tradition for inddragelse af borgere og interessenter i byudviklingen. Esbjerg Kommunes Byfond, der har en bestyrelse med repræsentanter fra en række faglige organisationer samt fra byrådet, har eksisteret siden 1970'erne. Siden 1995 har Esbjerg, Ribe og Bramming hver haft et såkaldt byforum, hvor man arbejder med udviklingen af de respektive byers bymidter. De tre byfora har deltagere fra erhvervsliv, borgere, organisationer samt repræsentanter fra politiske udvalg og den kommunale forvaltning. Hvert byforum mødes to gange årligt og diskuterer udviklingen, udarbejder handleplaner og igangsætter initiativer i bymidten. Derudover indstiller de projekter til byrådet. Både byfonden og byfora er repræsenteret i det omtalte advisory board, og derudover indgår et medlem fra Esbjerg Museum samt to medlemmer udpeget af Arkitektforeningen.

Foto: Rasmus Hjortshøj / COAST

Landgangen, Esbjerg havn
Arkitekt: COBE

- **ARKITEKTONISK KVALITET I PLANLÆGNINGEN SKAL HAVE HØJ PRIORITET**
Gennem planlægning skal der sikres en høj arkitektonisk kvalitet i udviklingen af bymidterne, forstæderne, landsbyerne og det åbne land - både i byggeri og miljø.
- **DEN ARKITEKTONISKE KULTURARV SKAL VEDLIGEHOLDES OG UDVIKLES**
Den arkitektoniske kulturarv skal sikres gennem fokus på samspil mellem modernisering og restaurering af bygninger og byrum. Der skal bl.a. undersøges, hvordan Esbjerg Kommune kan bruge kulturarven til at fremme udvikling.
- **NYSKABENDE ARKITEKTUR SKAL TILFØRE BÆREDYGTIGT OG EKSPERIMENTERENDE BYGGERI**
Der skal udlægges områder med mulighed for nyskabende byggeri. I udbyggede områder skal det undersøges, om afgrensede områder kan gennemgå en mere moderne bydannelse uden at forringe bymiljøet.
- **OFFENTLIGT BYGGERI SKAL HAVE HØJ ARKITEKTONISK VÆRDI**
Når Esbjerg Kommune står som bygherre, skal det tilstræbes, at byggeriet har en høj arkitektonisk og miljømæssig kvalitet.
- **DET STØTTEDE BYGGERI SKAL HAVE HØJ ARKITEKTONISK KVALITET**
Der skal stilles krav til arkitektonisk kvalitet, krav til bygninger, udeområder og bæredygtighed, når der gives offentlig støtte til byggerier.
- **PRIVAT EFTERSPØRGSEL EFTER ARKITEKTONISK VÆRDI SKAL FREMMES**
Gennem planlægning og oplysningsarbejde skal kvaliteterne i Esbjerg Kommunes bygninger og miljøer inspirere til at højne kvaliteten i private byggerier.

Borgerinddragelse
Udvikling af Banegårdsområdet

Fotos: Jens V. Nielsen

Fra Arkitekturstrategi 2013,
Esbjerg kommune

Herning Kommune

bygger på en lang tradition for dialogbaseret byudvikling

Herning Kommunes arkitekturstrategi fra 2016 er disponeret som et opslagsværk med følgende temaer: boligbyggeri, erhvervsbyggeri, offentligt byggeri, byrum, vejrum, kulturarv og bevaring samt byudvikling. Hvert tema beskriver nogle karakteristika og opstiller nogle værdier, en bygherre bør tage højde for. Hvert tema er suppleret med fotos af gode eksempler på landskabsrum, byrum og bygninger i Herning Kommune og er afsluttet med en række målsætninger.

Arkitekturstrategien er tænkt som et dialogredskab snarere end nogle rigide regler. I Herning er der en lang tradition for en dialogbaseret tilgang til byudviklingen. Siden kommunen i starten af 1970'erne lavede sin første bymidteplan, der blev til ved hjælp af en dialogmodel i samarbejde med relevante aktører og borgerne, er denne tilgang hængt ved. Dialogen tilskrives stor betydning i forhold til at sikre kvaliteten i det byggede miljø. Og der er endvidere opbygget en god tradition for, at de byggende kommer til kommunen tidligt i processen, så dialogen starter på baggrund af en indledende idé eller skitse. Mange bygherrer giver udtryk for, at deres projekt er blevet bedre gennem den dialogbaserede proces, og den vurderes derfor også at have værdi for dem. I Herning deler planafdelingen forvaltning med Erhverv og Kultur, hvilket betyder, at den er skilt fra Teknik og Miljø og dermed også fra byggesagsafdelingen. Der er dog stadig en tæt dialog på tværs med ugentlige møder mellem de to chefer, hvor de sager, der er tvivl om, drøftes – evt. med deltagelse af en byggesagsbehandler. Hvert halve år mødes de to

afdelinger til en fælles temadag/workshop, så man opbygger en fælles referenceramme og forståelse for hinandens arbejde, hvilket også er med til at styrke dialogen på tværs. Byggesagsbehandlerne konsulterer planlæggerne, hvis de er i tvivl om vurderingen af en byggesag, særligt hvis der skal gives en dispensation.

Ud over arkitekturstrategien er der udarbejdet en højhuspolitik og en lang række vejledninger bl.a. for byggeri i landzonen, tæt-lav-byggeri osv., og disse har bidraget til at systematisere arbejdet i og samarbejdet mellem forvaltningerne. Arbejdsgangene er blevet sat i system og gjort mere håndgribelige, også i forhold til bygherrer.

Planafdelingen er primært bemannet af arkitekter – p.t. 13 ud af 17 medarbejdere – og planchefen har bevidst prioriteret at ansætte bygningsarkitekter, mange med erfaring fra privat praksis, så de har flair og sans for det at tegne et hus. Halvdelen af de ansatte i planafdelingen har været der i mere end 10 år, og med en planchef med en lang og mangfoldig karriere i kommunen beskrives forvaltningen som meget erfaren og kompetent.

I forbindelse med forvaltningen af Birk Centerpark – også kaldet Den Hvide By – i den østlige del af Herning har politikerne udpeget et kunst- og arkitekturudvalg bestående af en arkitekt, en landskabsarkitekt og en kunstner, der fungerer som rådgivere for byrådet. De udtaler sig vejledende og mødes ca. en gang om året.

Visionsprojekt Sygehusgrunden, Herning
Årstiderne Arkitekter

Herning Bibliotek
GPP Arkitekter

Foto: Asbjørn Håsløv

Birk Centerpark
C. Th. Sørensen; Sven-Ingvar Andersson; C.F. Møller Architects m.fl.

Foto: Geopartner, Landskabskøber, AVS

Faaborg-Midtfyn Kommune

skaber opmærksomhed om arkitektur i kommunen

Et af målene med Faaborg-Midtfyn Kommunes arkitekturpolitik fra 2017 er at sikre kendskab til og forståelse for, hvad arkitektur er og kan, i alle de kommunale afdelinger, der beskæftiger sig med det byggede miljø. Det blev i forbindelse med udarbejdelsen af arkitekturpolitikken besluttet at indlede et samarbejde med Arkitektskolen Aarhus, som afholdt et læringsforløb med udvalgte medarbejdere og afdelingsledere for at skabe en fælles forståelse for, hvilken rolle den arkitektoniske kvalitet spiller i kommunens byggede miljøer. Undervejs i udarbejdelsen blev kommunens arkitekter og interesseorganisationer involveret; de kom blandt andet med input til det fælles sprog, som arkitekturpolitikken er et udtryk for.

Ud over at beskrive processen omkring tilblivelsen beskriver dokumentet, hvordan kommunen kan bruge arkitekturen som et aktiv. Faaborg-Midtfyn er geografisk en stor kommune med en rig historie og kulturarv og med mange forskellige typer af byer, landsbyer, kvarterer og dermed også meget forskellige arkitektoniske udfordringer. Arkitekturpolitikken har derfor ikke ét bud på, hvordan der skal arbejdes med arkitektur i kommunen, men rummer i stedet mange forskellige bud. Politikken er derfor opdelt i syv forskellige temaer og områdetyper, der kan læses uafhængigt af hinanden. De indeholder dog alle et afsnit, som beskriver indsatsen og effekt.

Det var et stort ønske at kvalificere udvælgelsen af temaer, udfordringer og mulige tiltag, og derfor blev en gruppe af faginteressenter indbudt til at give deres input tidligt i processen. De bød blandt andet ind med en række anbefalinger, der siden

dannede grundlag for de fleste af de videre overvejelser omkring politikken udformning og indhold.

Forslaget til arkitekturpolitikken var i offentlig høring i knap en måned. I denne periode blev der afholdt fire byvandring i de større byer i kommunen med særligt fokus på 'hverdagsarkitekturen'. Det gav en god dialog om noget, der sjældent tales så meget om, men som har en stor indvirkning på oplevelsen af de daglige fysiske rammer.

Faaborg-Midtfyn Kommune har under By, Land og Kulturforvaltningen et by- og egnsstrategisk sekretariat – BEST – der løser opgaver inden for kommunens signaturprojekter. BEST arbejder også med arkitekturpolitikken, blandt andet bliver der ofte ved større udviklingsprojekter udarbejdet en designmanual for eksempel i Fremtidens Forstad. Arbejdet med arkitekturpolitikken inspirerer også til andre projekter, for eksempel 'bygning af genbrugshuse' på Tingcentralen, så der gradvist bliver mere og mere opmærksomhed på arkitektur i kommunen.

Kommunen benytter endvidere hvert år Arkitektens Dag til at skabe opmærksomhed om arkitektur på forskellig vis. De mindste skoleklasser undervises i arkitektens basale virkemidler på Faaborg Museum. Borgere og politikere inviteres på guidede byvandring med kommunens arkitekter og byplanlæggere, hvor der fortælles om de eksisterende bymiljøer og bygningers kvaliteter, men som oftest er fokus rettet mod de kommende ambitioner og processer for byens planlægning og udvikling. Endelig fejres den årlige bygningspræmiering, som de lokale By & Land-foreninger står bag.

Fagligt oplæg på
Arkitekturens Dag

Arkitekturundervisning
af skoleelever

Lensmarken, Årslev
DGNB-certificeret boligbyggeri
ERIK Arkitekter

Fotos: Faaborg-Midtfyn Kommune

Foto: Jens V. Nielsen

Gentofte Kommune

sætter rammen for bevaring og udvikling i fællesskab

Gentofte Kommunes seneste arkitekturpolitik, *Arkitektur i Gentofte* fra 2018, er udarbejdet af et opgaveudvalg bestående af ti udvalgte borgere samt fem politikere, der undervejs er blevet klædt på med forskellige input og samtidig har haft kommunens arkitekturpolitik fra 2000 at støtte sig til. Arkitekturpolitikken er suppleret af en miniguide til arkitektonisk helhedsvurdering, udarbejdet af kommunens interne arkitekturrådgiver. Guiden beskriver nogle tilbagevendende forhold eller temaer, som kan bruges som grundlag for at drøfte og udvikle vellykket arkitektur.

Arkitekturpolitikken er udformet som en hjemmeside. Den beskrives som et fælles værktøj, der angiver en fælles retning for bevaring og udvikling af arkitekturen i Gentofte og gør det nemmere at finde information om arkitektoniske emner og derved få et mere solidt grundlag for at tale om arkitektur. På hjemmesiden er der links til mere viden om forskellige emner i relation til arkitektur i kommunen, blandt andet en række forskellige planer, registranter, reglementer og dokumenter, inklusive en miniguide til arkitektonisk helhedsvurdering, som understøtter arkitekturpolitikens praksis.

Arkitekturpolitikken fokuserer på de eksisterende kvaliteter og særkender i Gentofte samt kommunens vision og grundlæggende værdier for udviklingen. Den grundlæggende værdi er et fælles ansvar for bevaring og udvikling af arkitektonisk kvalitet, hvor dialogen mellem og inddragelsen af de forskellige aktører ses som afgørende for at skabe gennemtænkte løsninger.

Grundopfattelsen er, at god arkitektur er bæredygtig, og der er særligt fokus på byggeriets livscyklus, herunder ressourceforbrug og genanvendelse, hvor arkitektonisk kvalitet og deraf lang levetid er essentielle parametre. Arkitekturpolitikken medvirker til at sikre og fremme høj arkitektonisk kvalitet og den omfattende arkitektoniske kulturarv.

Gentofte Kommunes arkitekturpolitik udmøntes i praksis gennem fem virkningsområder: kommunen som plan- og bygningsmyndighed; kommunen som bygherre; kommunen som forvalter af parker, byrum mv.; kommunen som part; samt i forbindelse med kommunikation og formidling, herunder borgerinddragelse.

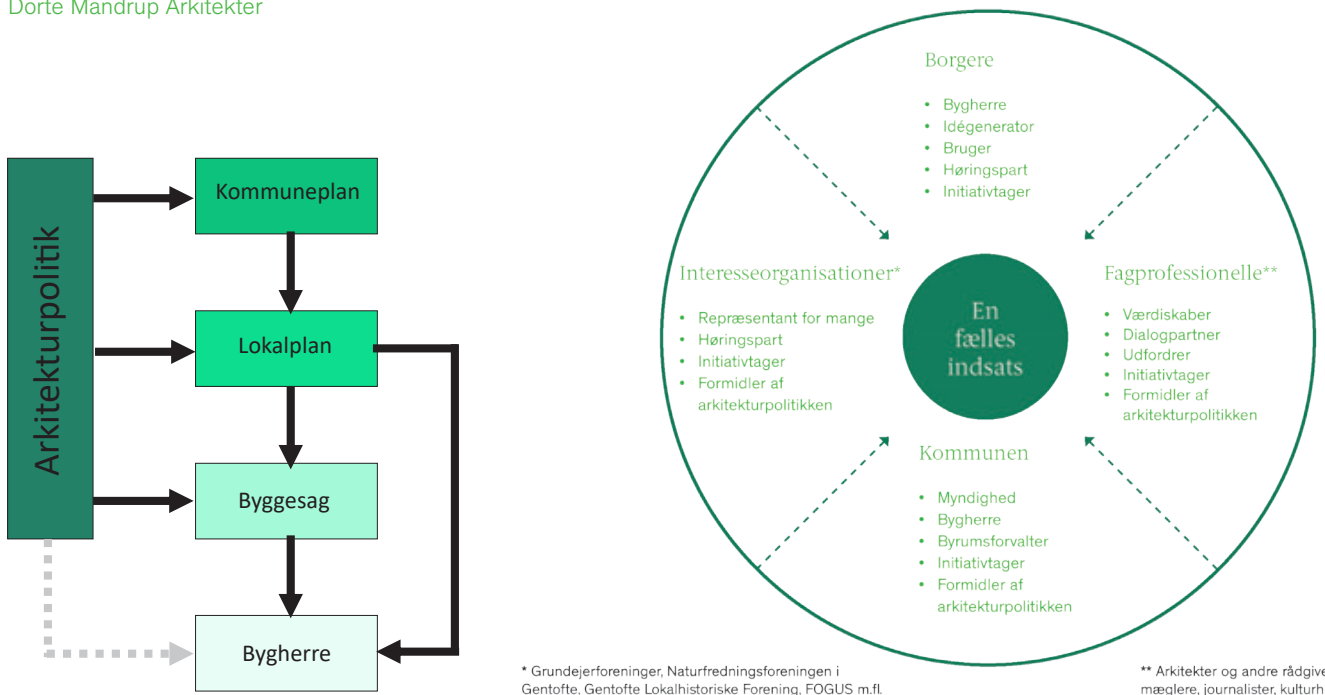
Kommunen har siden 1998 haft en intern arkitekturrådgiver, der er tilknyttet bygherrefunktionen, men som er tværgående for alle ovennævnte virkningsområder og står for arkitektonisk kvalitetssikring eller projekthåndtering. Planchefen har ansvaret for kommunikation med kommunalbestyrelsen.

Siden 2013 har kommunen haft en bygherrevejledning med fokus på arkitektonisk kvalitet og bæredygtighed. Vejledningen forklarer – med afsæt i Gentoftes Agenda 21 og den tidligere arkitekturpolitik fra 2000 – Gentofte Kommunes værdigrundlag og kriterier for kvalitet og bæredygtighed. Vejledningen skal inspirere til bedst muligt at udnytte projektets og stedets iboende potentialer for kvalitet og bæredygtighed. Bygherrevejledningen er gældende for hele kommunens administration samt eksterne samarbejdspartnere.

Foto: Jens Markus Lindhe

Jægersborg Vandtårn
Dorte Mandrup Arkitekter

* Grundejerforeninger, Naturfredningsforeningen i Gentofte, Gentofte Lokalhistoriske Forening, FOGUS m.fl.

** Arkitekter og andre rådgivere, ejendoms-mæglere, journalister, kulturhistorikere m.fl.

Dialogen om arkitekturen
i Gentofte Kommune

Aalborg Kommune

har arkitekturpolitikken som overordnet strategisk ramme

Aalborg Kommune har med sin nyeste arkitekturpolitik, *Sammen udvikler vi rammer for fremtidens liv!* fra 2019, ønsket en kortfattet publikation, der bevæger sig på tre skalatrin og beskriver ni pejlemærker for god arkitektur i Aalborg. Arkitekturpolitikken udgør den overordnede strategiske ramme for, hvordan man i kommunen ser og arbejder med arkitektur – den udgør et værdigrundlag, som sætter retning i forhold til særlige fokusområder.

I tilknytning til arkitekturpolitikken er der udarbejdet en række bygherrevejledninger og appendikser med fokus på aktuelle tematikker og bebyggelsestyper. Karakteren og omfanget af disse er varierende, og med tiden vil flere komme til, som arkitekturpolitikken udvikler sig. Som de første appendikser er der udarbejdet en ny højhuspolitik med tilhørende bygherrevejledning samt en arkitekturscreening særlig møntet på de mange fortætningsprojekter.

Screeningredskabet er en slags tjekliste med hjælpe-spørgsmål, som bygherrer og rådgivere skal forholde sig til i deres projekter. Det fokuserer på samspillet mellem omgivelser og bygninger og er bygget op omkring de samme tre skalatrin som arkitektur- og højhuspolitikken: byen, bygningen/byrummet og detaljen – large, medium og small.

I Aalborg opstod den politiske efterspørgsel efter en ny arkitekturpolitik som resultat af en voksende opmærksomhed på de mange fortætningsprojekter. Både blandt borgere og politikere luftedes bekymring for, at der blev bygget for tæt, at det gik for hurtigt, og at det gik ud over den arkitektoniske kvalitet osv. Samtidig blev forvaltning og politikere til stadighed udfordret af nye forslag til højhuse, også andre steder end hvor planlægningen gav mulighed herfor. Borgere og politikere oplevede compensationer fra kommuneplan og højhuspolitik, hvilket mandede ud i et politisk ønske om en opdateret højhuspolitik.

Parallelt med diskussionen om byfortætning og højhuse og udviklingen af en ny arkitekturpolitik blev udviklingen af et redskab til arkitekturscreening initieret. Redskabet var tænkt som en hjælp især til byggesagsbehandlere og lokalplanlæggere, der i stigende grad blev udfordret af den omsiggribende fortætning, blandt andet i åben-lav boligområder i forstaden. Så højhuspolitik, arkitekturpolitik og arkitekturscreening kom til sideløbende og befrugtede hinanden med et nyt fælles sprog til forståelsen af kvalitet i det byggede miljø – hvad man skal have øje for, og hvad der kan kræves.

Udviklingen af de tre dokumenter blev internt afprøvet undervejs, hvilket var konstruktivt i forhold til at få et fælles internt sprog og en fælles tilgang til arbejdet med arkitektonisk kvalitet. Der blev opbygget en forståelse af relationer mellem arkitektur og kvalitet, som gav mening for både politikere og embedsværk. Det blev tydeligt, at arkitektur ikke (kun) er for de særligt uddannede med et særligt sprog – men at den rækker bredt i forhold til omtanke for det omgivende byggede miljø, den landskabelige kontekst osv.

Arbejdet med arkitekturpolitikken foregik i en intern arbejdsgruppe, som fik sparring fra professionelle byplankonsulenter på især den visuelle kommunikation af politikken. Et udkast blev sendt i intern høring hos forskellige grupper af kolleger, inden det blev fremsendt politisk og kom i offentlig høring. I forbindelse med høringen havde kommunen tilrettelagt tre tematiserede byvandring for borgerne med henholdsvis rådmanden i By- og Landskabsforvaltningen og stadsarkitekten samt møder med henholdsvis Byggesocietetet og udøvende arkitekter i Aalborg.

I den kommende periode forventes arkitektur- og højhuspolitikken samt screeningredskabet på forskellig vis at blive integreret i kommuneplanen.

Foto: Jens V. Nielsen

Vestre Fjordpark
Adept og GHB Landskabsarkitekter

Sprittfabrikken
Vinderforslag arkitektkonkurrence
Praxis Arkitekter

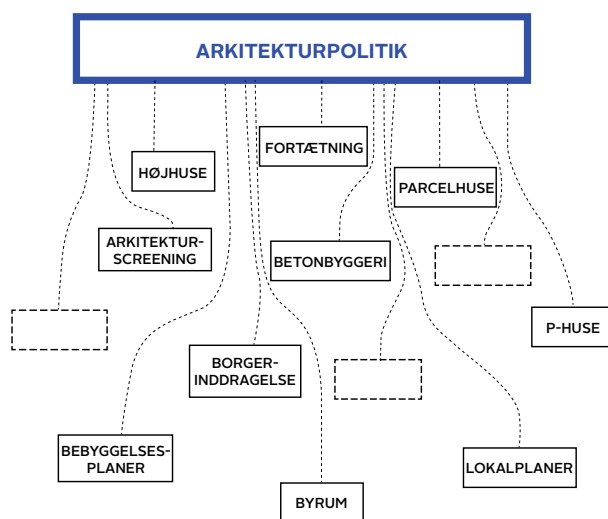
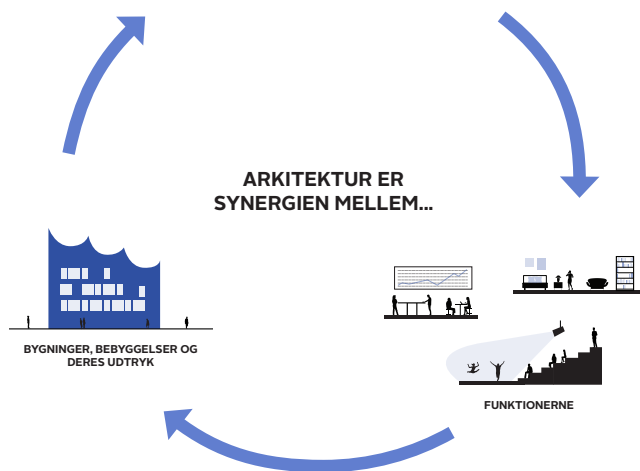
Foto: Aalborg Kommune

Aalborg
Arkitekturen langs Limfjorden

Musikkens Hus
Coop Himmelb(l)au

BYRUM, GADER OG LANDSKABER

Arkitekturpolitik Aalborg Kommune, 2019
Diagrammer. COBE

Fredensborg Kommune

kobler bolig-, arkitektur- og ejendoms politik

Fredensborg Kommune vedtog sin første arkitekturpolitik i 2016. Politikken blev til på baggrund af en dialog mellem borgere og politikere på en række offentlige møder om byrådets planstrategi i foråret 2015. På baggrund af et ønske om at fastholde de særlige kvaliteter ved at bo i Fredensborg Kommune tog de politiske standpunkter i arkitekturpolitikken afsæt i hovedtemaet for byrådets planstrategi, *Én kommune – fem unikke steder*.

I processen frem mod vedtagelsen afviklede kommunen to workshops for en fokusgruppe bestående af udvalgte borgere, som gerne ville være med til at påvirke den kommunale arkitekturpolitik. Den første workshop handlede om, hvilke værdier der skulle ligge til grund for udviklingen af de fysiske omgivelser, herunder en præsentation af udkastet til arkitekturpolitikken samt afprøvning af et dialog- og screeningsværktøj med henblik på implementering i den administrative praksis. Den anden workshop fokuserede på, hvordan de politiske standpunkter kunne omsættes til handlinger, herunder fokusgruppens anbefalinger til politikerne.

Allerede i 2018 besluttede byrådet, at arkitekturpolitikken skulle integreres i en samlet bolig-, arkitektur- og ejendoms politik, da man ønskede en forenkling af politikområderne. Arkitekturpolitikken knytter sig derefter til et ud af otte pejlemærker, defineret i byrådets arbejdsgrundlag for 2018-2021, som sætter retning mod ét fælles mål: at Fredensborg er et godt sted at leve og bosætte sig for alle generationer. Under overskriften *Bygninger og byrum skaber liv* udfoldes politikken i tre afsnit: 'Et godt sted at bo for alle', 'Bygninger og byrum med noget på hjertet' samt 'Gode rammer for fællesskab'. I hvert af disse udfoldes visioner og målsætninger, og det beskrives, hvordan indsatsområderne knyttes til bolig-, arkitektur- og ejendoms politikken.

Arkitekturpolitikken i Fredensborg er i høj grad et politisk redskab, der kommunikerer de politiske budskaber, og i mindre grad et redskab for kommunens administrative praksis. Fra 2020 udfoldes de overordnede mål og målene på indsatsområderne i de to strategier *Planstrategi 2032* og *Strategi for kommunale ejendomme*. Desuden konkretiseres målene i handleplaner for politikens område samt i budgettet.

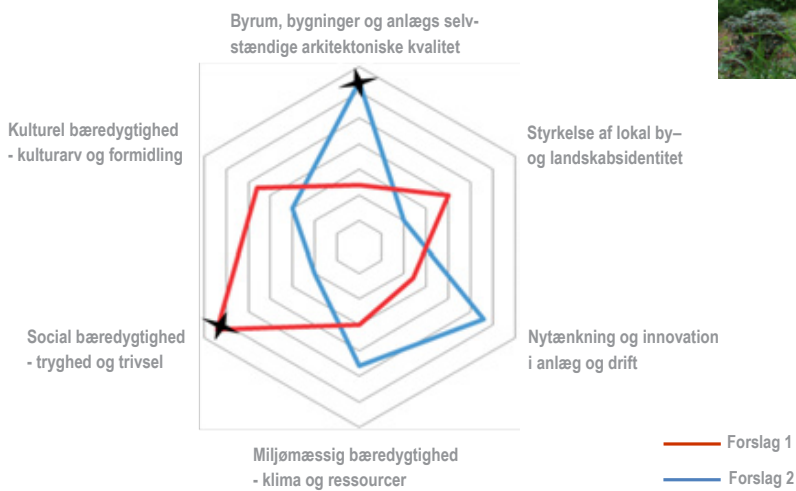
Foto: Fredensborg Kommune

Skolen ved Vilhelmsrø
Rubow Arkitekter

Foto: Den Hageske Stiftelse ved Jørgen Hage

Nivaagaards Park
Renovering: Gartner Sven Hansen

Dialog- og screeningsværktøj
Fredensborg Kommune

Odense Kommune

har en strategi for byudvikling med kvalitet og omtanke

Odense Kommunes nye arkitekturstrategi, *Byudvikling med kvalitet og omtanke* fra 2020, er bygget op om seks bærende principper for byens udvikling. Formålet med arkitekturstrategien er at fortælle, hvordan arkitektur skaber gode rammer om livet i og imellem bygningerne. Arkitekturstrategien skal anvendes som redskab til at styrke samarbejdet gennem processen. Principperne danner grundlag for dialogen mellem bygherre og kommune, når et projekt skal udvikles fra den første tanke til det færdige byggeri eller anlæg.

Siden 2016 har kommunen haft et detaljeret arbejdsredskab, 'Kvalitet i byudvikling', der opstiller principper for kvalitet med fokus på boligbyggeri. Medarbejdere i Odense Kommune anvender dette redskab i samarbejdet med aktører, der ønsker at bygge i Odense. Redskabet er et supplement til Kommuneplan 2016 og blev udarbejdet af byplanafdelingen i samarbejde med byggesagsafdelingen. Som en naturlig følge af den nye arkitekturstrategi er redskabet under revision, så det fremadrettet vil bestå af en række temablade, der rækker ud over boligbyggeriet og løbende kan suppleres med nye temaer efter behov.

Den nye arkitekturstrategi skal ses i sammenhæng med

Kommuneplan 2020, som gerne skal sikre yderligere hjemmel til at kunne stille de krav, der ønskes og fremgår af arkitekturstrategien. Kommuneplanen er grundstenen i at arbejde med kvalitet i byudviklingen i tæt dialog med byens aktører.

Odense Kommune nedsatte i 2019 et eksternt arkitekturråd bestående af fem medlemmer udpeget af henholdsvis Arkitektforeningen, Danske Landskabsarkitekter, Byggesocietetet og kommunen selv. Arkitekturrådet skal med anbefalinger om god arkitektur og byudvikling bidrage til, at der fortsat er fokus på at sikre kvalitet og helhedstænkning i byplanlægningen, og derigennem bidrage til en merværdi i byens udvikling til glæde for byens borgere. Rådet skal understøtte By- og Kulturforvaltningens arbejde og de politiske beslutninger, men er uden beslutningskompetence. Rådet mødes fire gange om året og yder rådgivning i spændingsfeltet mellem det praktiske og strategiske. Erfaringen er, at det fungerer bedst at komme med anbefalinger til nye projekter så tidligt som muligt. Derudover har kommunen også nedsat en intern gruppe af medarbejdere på tværs fra bystrategi til byggesag, der skal sørge for at få den viden og læring, som arkitekturrådet kommer med, ud i organisationen.

Byfællesskabet ved Rosenhaven, Odense
Praksis Arkitekter

Munke Mose, Odense
Landskabsarkitekt: Charlotte Skibsted

Fotos: Odense Kommune

Byens Bro, Odense
Gottlieb Paludan Architects

Foto: Odense Kommune

Hillerød Kommune

sikrer bred inddragelse gennem borgermøder og sociale medier

Hillerød Kommune vedtog i 2020 sin første arkitekturpolitik, *Ny kraft til byliv*, som blev til i forlængelse af kommunens arkitekturstrategi fra 2017.

Kommunen har arbejdet målrettet med borgerinddragelse på Facebook i form af en stor spørgeskemaundersøgelse. Målet har været at samle kommentarer og forslag fra et bredt udsnit af befolkningen, både med hensyn til alder, køn og bopæl. Undersøgelsen resulterede i knap 1.000 besvarelser, som efterfølgende er blevet brugt til at udarbejde arkitekturpolitikens temaer. Med udgangspunkt i resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen blev der afholdt et fagforummøde for arkitekter bosat i kommunen samt eksterne arkitekter og andre fagfolk, som arbejder for eller i kommunen. Målet var at få forslag til arkitekturpolitikens struktur.

I hele forløbet har Hillerød Kommune, for at få løbende tilbagemeldinger på arbejdet, holdt flere borgermøder med fokus på arkitektonisk kvalitet. Arkitekturpolitikken blev desuden løbende gennemlæst og kommenteret af tre eksterne fagkonsulenter, som medvirkede til at sætte politikken i et større fagligt perspektiv og give et udefrakommende blik på kommunen. Hillerød Kommune har endvidere arbejdet sammen med Museum Nordsjælland for at beskrive kommunens kulturmiljøer med henblik på at sikre vigtige kulturværdier i bysamfundene.

Politikken indeholder blandt andet seks pejlemærker for god arkitektur samt en beskrivelse af, hvad man i kommunen forstår ved god arkitektur, samlet i fem hovedpunkter: Kvalitet, Robust, Ansvarlighed, Fornyelse og Tradition. Disse hovedpunkter står som grundsten for udviklingen af det byggede miljø.

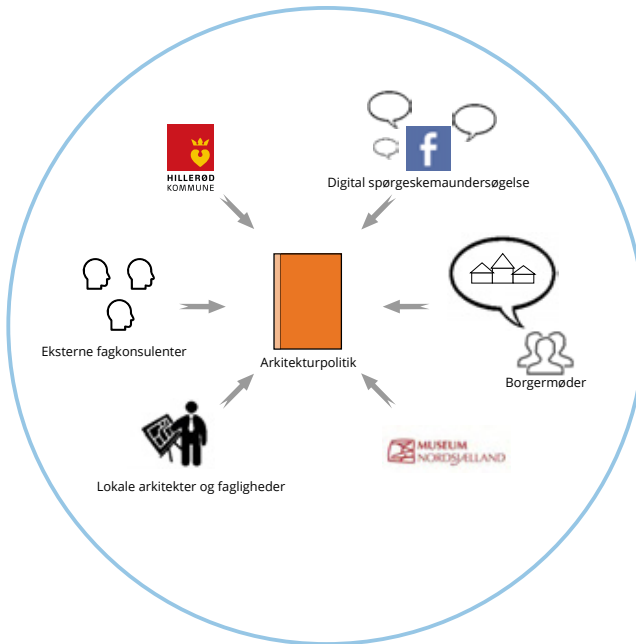
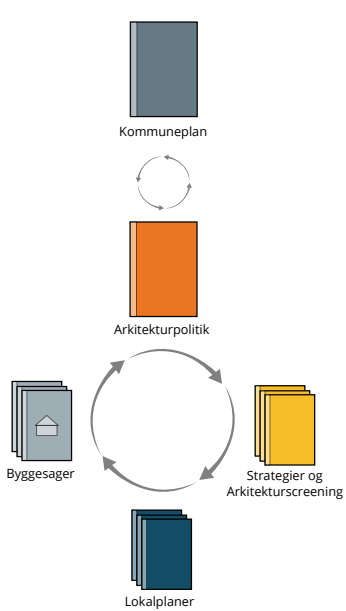
Med afsæt i Hillerød Kommunes arkitekturpolitik er der udviklet en arkitekturscreening, som skal sikre, at politikkens pejlemærker efterleves i planlægningen og byggesagsbehandlingen. Arkitekturscreeningen indeholder Hillerøds seks pejlemærker for god arkitektur samt en række spørgsmål, som knytter sig til disse pejlemærker. Enhver bygherre skal kunne redegøre for, hvordan deres projekt arbejder med kommunens pejlemærker, hvilket er en god mulighed for at italesætte de arkitektoniske kvaliteter ved projektet.

I forlængelse af arbejdet med arkitekturpolitikken blev det besluttet at nedsætte et eksternt arkitekturråd bestående af tre fageksperter med kompetencer inden for bygningsarkitektur, byrum/byplanlægning og landskabsarkitektur. Formålet med arkitekturrådet er, at det skal arbejde for at fremme arkitektonisk kvalitet med afsæt i arkitekturpolitikens mål og pejlemærker. Rådet skal bidrage med uvildig faglig rådgivning fra flere forskellige fagkompetencer og derved belyse en given sag fra flere vinkler, så der opnås et mere nuanceret grundlag forud for en politisk beslutning.

Foto: Jens V. Nielsen

Skoleparken
 Helhedsplan for renovering
 Rambøll Arkitektur

Arkitekturscreening
 Pejlemærker for kvalitet i
 arkitekturen

HILLERØD KOMMUNE

Fra Arkitekturpolitik Hillerød Kommune

Horsens Kommune

ønsker arkitekturpolitik som rettesnor for dialog og beslutninger

Horsens Kommune ønskede med sin første arkitekturpolitik fra 2002 at styrke arbejdet med at gøre Horsens til en kønnere og grønnere by. Det lykkedes i høj grad, og Horsens blev i 2002 kåret til Årets By og fik i 2005 tildelt Byplanprisen. Her blev kommunen blandt andet fremhævet for sin målrettede bypolitik og strategiske planlægning af høj kvalitet – et langt, sejt træk, der formåede at vende byens image fra 'Jyllands kirkegård' og 'Fængselsbyen' til en by, der fremstår dynamisk, oplevelsesrig og kvalitetsbevidst – også på det fysiske område.

Horsens Kommune oplever i disse år en stor befolkningstilvækst. Horsens og en række andre byer er under voldsom forandring – der planlægges og bygges som aldrig før, både i eksisterende og helt nye bydele. Samtidig forventes det, at udviklingen vil fortsætte i mange år frem, og derfor er det vigtigt, at byrådet bevarer et samlet overblik over udviklingen, så Horsens også i fremtiden fremstår som en arkitektonisk, harmonisk og sammenhængende by.

Byrådet er opmærksom på, at de fysiske omgivelser er vigtige for livskvaliteten, og at smukke rammer gør byer attraktive for både borgere og investorer. Politikerne lægger vægt på, at den hastige udvikling ikke må betyde, at man går på kompromis med kvaliteten og de forskellige byområdernes udtryk. Derfor blev det i 2018 besluttet at udarbejde en arkitekturpolitik som rette-

snor for dialogen mellem byens aktører og for byrådets beslutninger. Politikken skal sikre, at udviklingen sker med respekt for byernes historie og arv, og at der samtidig er plads til moderne byudvikling.

Arkitekturpolitikken skal:

- styrke bevidstheden om betydningen af kvaliteten i det byggede miljø
- være det fælles afsæt for alle, der medvirker til fysisk udvikling i Horsens Kommune
- være det mindset, Horsens Kommune arbejder efter i dialog med såvel borgere som professionelle samarbejdspartnere.

Med inspiration og input fra andre kommuner og eksterne fagpersoner er arkitekturpolitikens arbejdsgruppe samt kommunens politikere blevet klædt på til at formulere en ny arkitekturpolitik. Herudover er borgere og interessenter blevet informeret og inddraget undervejs i processen.

Valget er faldet på en model, der minder om Aalborg Kommunes i form af en strategi for samarbejde og et dialogværktøj. I den afsluttende fase har Horsens valgt at hyre en ekstern konsulent til at bistå med produktionen af det arkitekturpolitiske dokument.

Arbejdet med udviklingen af arkitekturpolitikken startede primo 2019 og forventes afsluttet ved udgangen af 2020.

Direktion

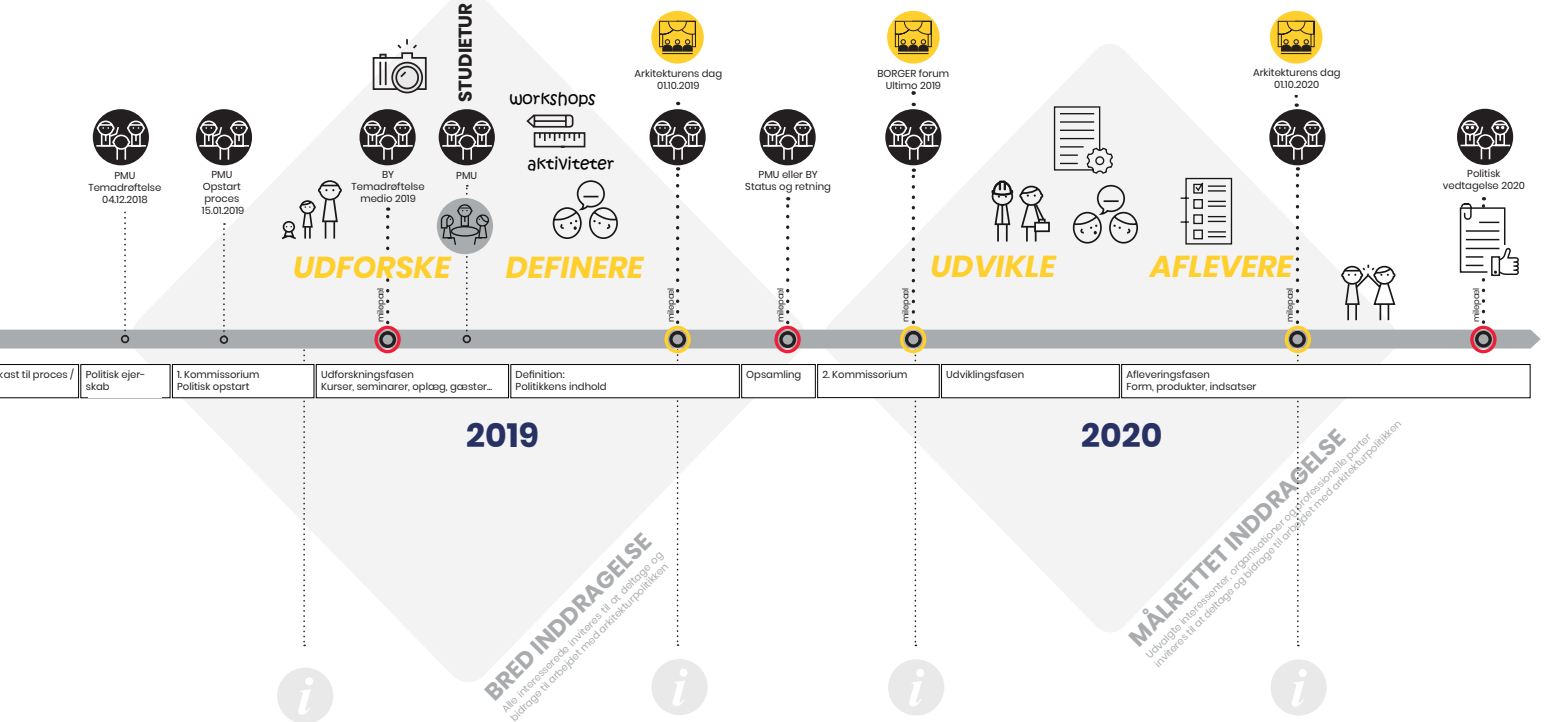
Politikere

Ekstern

Kommunikation

Visualisering: Cubo Arkitekter

Tak for bidrag

Politikere, stadsarkitekter, planlæggere, byggesagsbehandlere m.fl. fra følgende kommuner

Bornholm, Esbjerg, Fredensborg, Faaborg-Midtfyn, Gentofte, Gladsaxe, Herning, Hillerød, Horsens, Odense, Vejle og Aalborg.

Rådgivere ved

Aarstiderne Arkitekter, Archidea Arkitekter, Arkitec, Arkitekt MAA Niels-Holger Larsen, Arkitekt Sean Claxton, Arkitektfirma Kristian H. Nielsen, Arkitektfirmaet Rudolf Lolk A/S, CFBO, CF Møller, COBE, Friis & Moltke, Hasløv & Kjærsgaard, Ginnerup-arkitekter A/S, Green Sustainable Landscape, N+P Arkitektur, Plet Arkitektur, RUM A/S, Skala Arkitekter A/S, Steenbergs Tegnestue – samt de tegnestuer/fotografer, der har leveret fotos til eksemplerne.

Bygherrer, investorer og udviklere ved

Andelsboligforeningen Odinsgaard, BO42, Boligselskab Himmerland, CASA A/S, Civica, CS Gruppen, FAB, Freja Ejendomme, Haugaard-Braad, KD Ejendomme, KPC, Ribe Jernstøberi, Svanen Gruppen, Søren Enggaard A/S.

Bygherrerådgivere ved

COWI, EUD Ejendomsudvikling DK A/S, Land & Plan A/S, Midtjysk Totalbyg (MJT).

Interesseforeninger

Bedre Bymiljø i Horsens.

Projektets følgegruppe

Lars Autrup, arkitekt MAA og direktør i Akademisk Arkitektforening
Ellen Højgaard Jensen, geograf og direktør Byplanlaboratoriet
Helle Lassen, arkitekt MAA, tidl. planchef Hjørring kommune
Henrik Lund, arkitekt MAA og projektchef Foreningen Realdania
Berit Mathiesen, cand.scient.soc og chefkonsulent KL.
Peder Baltzer Nielsen, stadsarkitekt MAA og planchef Aalborg kommune
Lisbeth Øhrgaard, arkitekt MAA, tidl. konsulent Kulturstyrelsen

Netværksmedlemmer, værter for og deltagere ved Netværksmøder for kommunal arkitekturpolitik.

Øvrige bidragydere

Marianne Bendixen, Dorthe W. Brogård, Sune Porse Carlsen, Jesper Dahl, Hans-Bo Hyldig, Sven Kofoed-Hansen, Jannik Nyrop, Martin Odgaard, Simon Ostenfeld Pedersen, Julie Reinau og Henrik Stjernholm.

Konsulenterne

Jens Kvorning, arkitekt MAA og professor emeritus ved KADK
Jens Christian Pasgaard, arkitekt MAA og lektor ved Arkitektskolen i Aarhus
Maria Steno, kommunikationsrådgiver.

Publikationen

Publikationen er udgivet af Arkitektforeningen med støtte fra Foreningen Realdania.

Redaktion

Jens Kvorning, arkitekt MAA, professor emeritus
Sussi Heimbürger, kommunikationsansvarlig, Arkitektforeningen
Katrine Østergaard Bang, arkitekt MAA, projektleder, Arkitektforeningen

Korrektur

Cornelius Holck Colding, arkitekt MAA

Grafisk tilrettelæggelse

Jens V. Nielsen, arkitekt MAA, grafiker

Tryk

Production Facilities

Publikationen er trykt på FCS-certificeret papir af miljøcertificeret og Svanemærket trykkeri.

© Arkitektforeningen, 2020

Publikationens anbefalinger

Anbefalingerne er formuleret af Arkitektforeningen på baggrund af vores tolkning af undersøgelsens input. Bidragsyderne kan ikke drages til ansvar!

Er I også en Arkitekturkommune?

En arkitekturkommune har fokus på at skabe attraktive fysiske rammer for borgere, erhvervsliv og besøgende. Det behøver man ikke at have prestigebyggerier, højhuse eller skyhøje budgetter for. En arkitekturkommune har først og fremmest taget et aktivt valg om at arbejde strategisk med at skabe en smuk, sammenhængende og bæredygtig kommune som ramme om det gode liv.

For at styrke arbejdet med at skabe arkitektonisk kvalitet og helhed i de danske kommuner har vi samlet erfaringer fra arkitekturkommuner på tværs af Danmark og udviklet en række understøttende initiativer:

Få inspiration og viden

- Denne publikation suppleres løbende med viden i form af eksempler, interviews mv. fra arkitekturkommuner i hele landet på arkitekturpolitik.dk.

Bliv en del af vores arkitekturpolitiske netværk

- Mød arkitekter og byplanlæggere fra andre arkitekturkommuner i et fortroligt forum, hvor vi udveksler viden og erfaringer og inspirerer hinanden.

Få rådgivning og sparring

- Få sparring og skræddersyede kurser, workshops og oplæg om arkitekturpolitik i praksis.
- Få sparring om udbudsprocesser og arkitektkonkurrencer.
- Få udpeget fagdommere til konkurrencebedømmelser eller et eksternt arkitekturråd.

Læs mere på Arkitektforeningens hjemmeside:

www.arkitekturpolitik.dk

ARKITEKTFORENINGEN
Åbenrå 34, 1124 København K
Telefon +45 30 85 90 00
mail@arkitektforeningen.dk
www.arkitektforeningen.dk